

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

โดย

นางสาวอรรรณ ศรีรัตน์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)
สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

โดย

นางสาวอรพรรณ ศรีรัตน์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)
สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

CENTER FOR THE DEVELOPMENT OF GERIATRIC QUALITY OF LIFE,
NONGTHABURI MUNICIPALITY

BY

MISS ORAWAN SRIRATTANA

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF POLITICAL SCIENCE

(PUBLIC ADMINISTRATION AND PUBLIC AFFAIRS)

EXECUTIVE PROGRAM IN PUBLIC ADMINISTRATION AND PUBLIC AFFAIRS
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2020

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นางสาวอรรวรรณ ศรีรัตน์

เรื่อง

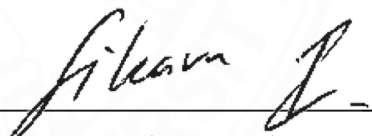
การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)

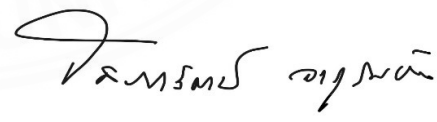
เมื่อ วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2564

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

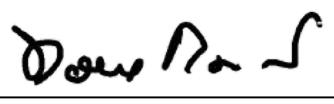
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ อีสสระชัยยศ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.โสภารัตน์ จารุสมบัติ)

คณบดี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิวดา กมลเวชช)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี
ชื่อผู้เขียน	นางสาวอรรวรรณ ศรีรัตน์
ชื่อปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ	รองศาสตราจารย์ ดร. โสภารัตน์ จารุสมบัติ
ปีการศึกษา	2563

บทคัดย่อ

การศึกษากิจการการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ความต้องการของผู้สูงอายุและหาแนวทางการพัฒนาการให้บริการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) และใช้การศึกษาข้อมูลจากเอกสารเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันเทศบาลนครนนทบุรีเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ และในปี พ.ศ. 2555 มีการเปิดศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี เพื่อให้บริการด้านการส่งเสริมสุขภาพแก่ผู้สูงอายุโดยมีการเปิดรับสมัครสมาชิกแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ สมาชิกกิตติมศักดิ์ สมาชิกสามัญ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) และสมาชิกวิสามัญ (อายุตั้งแต่ 45 - 60 ปี) จัดเก็บค่าธรรมเนียมการใช้บริการแรกเข้า และค่าธรรมเนียมสมาชิกรายปี เทศบาลนครนนทบุรี ให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมสันทนาการ ส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพ ส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ ซึ่งมีวิทยากรจิตอาสาเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมโดยไม่รับค่าตอบแทน สำหรับการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อาทิ พื้นที่ใช้สอยภายในศูนย์ สภากงูมิทศน์ พื้นที่จอดรถ วัสดุอุปกรณ์ กฎและระเบียบการเป็นสมาชิก เป็นการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการอำนวยการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี โดยเทศบาลนครนนทบุรีจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่อง มีการใช้จ่ายเงินตามความจำเป็นโดยถือหลักกฎหมายเป็นสำคัญ

สำหรับแนวทางการดำเนินงานและสภาพการณ์ในปัจจุบันหลังจากเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ความต้องการของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไป คือการกระจาย

บริการไปยังชุมชนต่าง ๆ ในลักษณะของศูนย์ผู้สูงอายุออกแบบให้มีลักษณะทางกายภาพสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพสังคมและปัจจัยทางสังคมผู้สูงอายุในแต่ละชุมชน เพื่อสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีให้ความรู้และจัดกิจกรรมผ่านสื่อโซเชียล เนื่องจากศูนย์ต้องปิดบริการตามมาตรการควบคุมและป้องกันโรคของจังหวัดนนทบุรี การส่งเสริมสุขภาพที่ผ่านมามีทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สุขภาพแข็งแรง ผู้สูงอายุมีสังคม ไม่เหงา ได้เรียนรู้สิ่งใหม่เสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตให้ผู้สูงอายุ นับว่าเทศบาลนครนนทบุรีเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญในการจัดบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุที่โดดเด่นและเป็นเลิศ

คำสำคัญ : เทศบาล, ผู้สูงอายุ, พัฒนาคุณภาพชีวิต, บริหารจัดการ

Independent Study Title	CENTER FOR THE DEVELOPMENT OF GERIATRIC QUALITY OF LIFE, NONTHABURI MUNICIPALITY
Author	Miss Orawan Srirattana
Degree	Master of Political Science (Public Administration and Public Affairs)
Major Field/Faculty/University	Executive Program in Public Administration and Public Affairs Political Science Thammasat University
Independent Study Advisor	Associate Professor Soparatana Jarusombat, Ph.D.
Academic Year	2020

ABSTRACT

Management guidelines for the Center for the Development of Geriatric Quality of Life, Nonthaburi Municipality (The Center) were studied to discern participant needs and ways to improve the service. Qualitative research was done with data collected by in-depth interviews and relevant documents.

Results were that currently, Nonthaburi Municipality is a fully aging society and in 2012, The Center opened in Nonthaburi Municipality to promote health services for three types of membership: honorary, ordinary (aged 60 and over) and extraordinary (aged 45-60). The primary service and annual Nonthaburi Municipality membership fee prioritized organizing recreational activities and promoting and health improvement and careers for older citizens. Volunteers led activities for Center facility management to improve geriatric quality of life, including the arrangement of useable center areas, landscaping upkeep, parking, equipment, and membership rules and regulations. The center is managed by the Board of Directors of The Center with funds perpetually allocated by Nonthaburi Municipality and dispersed according to regulations as needed.

Current operational guidelines during the impact of the Novel Coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic reflect changing participant needs. The geriatric center provides services to diverse communities through physical characteristics meeting the lifestyle, social conditions, and societal factors of geriatric communities in a convenient way, economizing on travel expenses. In addition, The Center provides knowledge and organizes activities through social media due to service closure, following Nonthaburi Province pandemic control and prevention measures. Prior health promotion improved quality of life and health of members, offering them social lives, an alternative to solitude, learning opportunities, and life enhancement. These finding suggest that as a local government organization, Nonthaburi Municipality emphasizes providing public services to geriatric citizens in excellent and outstanding ways.

Keywords: Municipality, Geriatric, Aging society, Improvement, Quality of life, Management, Health, Adult education.

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาเป็นอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.โสภารัตน์ จารุสมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ที่กรุณาเสียสละเวลา ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ และผลักดัน รวมถึงให้คำแนะนำ ช่วยชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข จุดบกพร่องของเนื้อหาในการจัดทำการค้นคว้าอิสระนี้มาโดยตลอด ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิگانต์ อิศระชัยยศ ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ ที่กรุณาให้คำชี้แนะ ที่เป็นประโยชน์เพิ่มเติม ตลอดจนช่วยแนะนำแนวทางรายละเอียดในการแก้ไขผลงานให้ดียิ่งขึ้น พร้อมทั้งขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ในการค้นคว้าอิสระครั้งนี้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อีกด้วย

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีที่ให้ ข้อมูลด้านเอกสาร และสมาชิกศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีทุกท่านที่ให้ความ อนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

ขอขอบพระคุณ นายสมนึก ชนเดชากุล นายกเทศมนตรีนครนนทบุรี นายเปี่ยมศักดิ์ ตันนิรัตน์ อดีตปลัดเทศบาลนครนนทบุรี ที่ให้ความเมตตาและสนับสนุนการศึกษาครั้งนี้ให้ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจ และทำให้การค้นคว้าอิสระครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การสนับสนุนด้านการศึกษา และเป็น แรงผลักดันในการค้นคว้าอิสระนี้ให้สำเร็จลุล่วง

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่โครงการ EPA เพื่อน ๆ EPA รุ่นที่ 31 ที่ช่วยเป็นกำลังใจ ผลักดัน คอยติดตาม ให้คำแนะนำ คำปรึกษา และช่วยเหลือกันในการศึกษาตลอดมา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และหากการค้นคว้าอิสระ นี้มีข้อบกพร่องประการใดผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

นางสาวอรรณพ ศรีรัตน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญภาพ	(10)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.4 วิธีการวิจัย	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา	4
1.7 นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุและความต้องการของผู้สูงอายุ	7
2.2 แนวคิดการบริหารจัดการศูนย์บริการผู้สูงอายุ	12
2.3 แผน ยุทธศาสตร์ และนโยบายที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ	16
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22

	(7)
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	27
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	27
3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	28
3.2.1 การศึกษาจากเอกสารโดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Study)	28
3.1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study)	28
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	29
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอ	30
บทที่ 4 ผลการวิจัย	31
4.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมและบริการของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี	31
4.2 สภาพแวดล้อมกายภาพศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี	39
4.3 กลไกและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี	42
บทที่ 5 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	46
5.1 การอภิปรายผล	46
5.1.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมและบริการของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี	46
5.1.2 สภาพแวดล้อมกายภาพศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี	47
5.1.3 กลไกและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี	47
5.2 การนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์	48
5.3 ข้อจำกัดในงานวิจัย	48
5.4 บทสรุป	49

	(8)
รายการอ้างอิง	52
ภาคผนวก	55
ประวัติผู้เขียน	57

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา	28
3.2	ขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงาน	29

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประชากรของประเทศไทยมีแนวโน้มของจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้โครงสร้างประชากรของประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) ซึ่งหมายถึงประเทศหรือสังคมที่มีสัดส่วนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ จำนวนประชากรวัยสูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) จากการสำรวจข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าในปี พ.ศ. 2562 ประชากรวัยสูงอายุของประเทศไทยมีประมาณ 11 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 16.73 ของประชากรทั้งประเทศที่มีอยู่ประมาณ 66.5 ล้านคน¹

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรของประเทศไทยดังกล่าว ทำให้การจัดบริการสาธารณสุขของภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาทั้งในเชิงโครงสร้างและรูปแบบการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่สูงวัยมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้บริการส่งเสริมด้านสุขภาพ ที่สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ทั้งการจัดตั้งบ้านพักผู้สูงอายุ ศูนย์นันทนาการผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ และศูนย์ดูแลฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุ ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้ถือเป็นนวัตกรรมบริการใหม่ของภาครัฐ ทั้งส่วนกลาง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และเป็นการเตรียมความพร้อมเมื่อประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด และในบรรดา รูปแบบการจัดบริการส่งเสริมด้านสุขภาพแก่ผู้สูงวัยนั้น ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุถือเป็นรูปแบบหนึ่งที่ภาครัฐให้ความสำคัญ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัดบริการสาธารณสุขนี้ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ ในการจัดบริการสาธารณสุขให้กับประชาชน ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหน้าที่ของเทศบาลในการจัดบริการสาธารณสุข การส่งเสริมสุขภาพและการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไว้อย่างชัดเจน

เทศบาลนครนนทบุรี เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่ 38.9 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลสวนใหญ่ ตำบลตลาดขวัญ ตำบลบางเขน ตำบลบางกระสอบ และ

¹ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, “สำมะโนประชากรและเคหะ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2563, <http://www.nso.go.th/sites/2014/สำมะโนสำรวจ>.

ตำบลท่าทราย ปัจจุบันจำนวนประชากรที่มีอยู่ในทะเบียนราษฎร 253,690 คน จากสถิติประชากรผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนนทบุรีเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2563 มีจำนวน 65,247 คน² ประชากรผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนนทบุรีคิดเป็นร้อยละ 25.71 ของประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาลนครนนทบุรี ดังนั้น เทศบาลนครนนทบุรีจึงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ และเทศบาลนครนนทบุรีได้ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ โดยได้ก่อสร้างศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการจัดบริการด้านการส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนนทบุรี และมุ่งหวังให้เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลาย ที่เป็นประโยชน์ และเหมาะสมกับผู้สูงอายุ ในช่วงปีแรกที่เปิดให้บริการพบว่ามีผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล นครนนทบุรีให้ความสนใจและมีความประสงค์ขอใช้บริการภายในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีเป็นจำนวนมาก แต่ด้วยอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายได้ให้อำนาจหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ที่รับผิดชอบเท่านั้น อย่างไรก็ตามเทศบาลนครนนทบุรีเห็นว่าการดำเนินงานด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้เป็นรูปธรรมมีความสำคัญ จึงเปิดให้ ผู้อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลนครนนทบุรีได้มีโอกาสเข้าใช้บริการ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ทางอ้อม ให้ประชาชนเหล่านั้นได้เข้าร่วมกิจกรรมและเสนอแนะแก่ผู้บริหารท้องถิ่นในพื้นที่ของตน เพื่อจะได้มีการดำเนินงานในด้านนี้อย่างเป็นทางการและเป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป โดยจัดเก็บค่าธรรมเนียมการใช้บริการตามเทศบัญญัติเทศบาลนครนนทบุรี เรื่อง การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี พ.ศ. 2556

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี ดำเนินงานในลักษณะของระบบสมาชิก ประกอบด้วยสมาชิก 3 ประเภท คือ สมาชิกกิตติมศักดิ์ สมาชิกสามัญ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) และสมาชิกวิสามัญ (อายุตั้งแต่ 45 - 60 ปี) ซึ่งเทศบาลนครนนทบุรีได้มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการใช้บริการ ได้แก่ ค่าธรรมเนียมแรกเข้า และค่าธรรมเนียมสมาชิกรายปี (อัตราค่าธรรมเนียมเป็นไปตามบัญชีอัตราค่าธรรมเนียมแนบท้ายเทศบัญญัติเทศบาลนครนนทบุรี เรื่อง การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี พ.ศ. 2556) ในปี พ.ศ. 2563 ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีสมาชิกทั้งสิ้น 1,321 คน แยกเป็นสมาชิกในเขต 581 คน และสมาชิกนอกเขต 740 คน และเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น³ นอกจากนี้

² กองทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน เทศบาลนครนนทบุรี, “สถิติประชากร,” สืบค้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2563,” <https://nakornnont.go.th/>.

³ เทศบาลนครนนทบุรี, “สถิติสมาชิกศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ประจำปี 2563.” สืบค้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2563,” <https://nakornnont.go.th/>.

ยังมีสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ เอกชน มาศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จำนวนหลายคณะในแต่ละปี เรื่องที่ได้รับความสนใจการศึกษาดูงานของหน่วยงานอื่น ๆ ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมแก่ผู้สูงอายุ ความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์ฯ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาที่เทศบาลนครนนทบุรีมีความเป็นเมืองและมีประชากรเพิ่มมากขึ้นการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ จึงถือเป็นสิ่งสำคัญของการบริการสาธารณะที่ต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาว่า ปัจจุบันการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุนี้อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคในการบริหารอะไรบ้าง และมีแนวทางในการพัฒนาให้เป็นศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมในอนาคตได้อย่างไร

1.2 คำถามวิจัย

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลนครนนทบุรีในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไร และจะมีแนวทางในการพัฒนาอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

1.3.2 เพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนนทบุรีในการใช้บริการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

1.3.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการให้บริการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

1.4 วิธีการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการนำเสนอวิธีการวิจัยดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารรายงานการวิจัย สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ต่าง ๆ บทความทางวิชาการ สิ่งพิมพ์ และสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Internet)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่ม จำนวน 40 ตัวอย่าง ดังนี้

- 2.1 สมาชิกศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี
- 2.2 คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี
- 2.3 บุคลากรของเทศบาลนครนนทบุรี แบ่งเป็น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการ พนักงาน ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

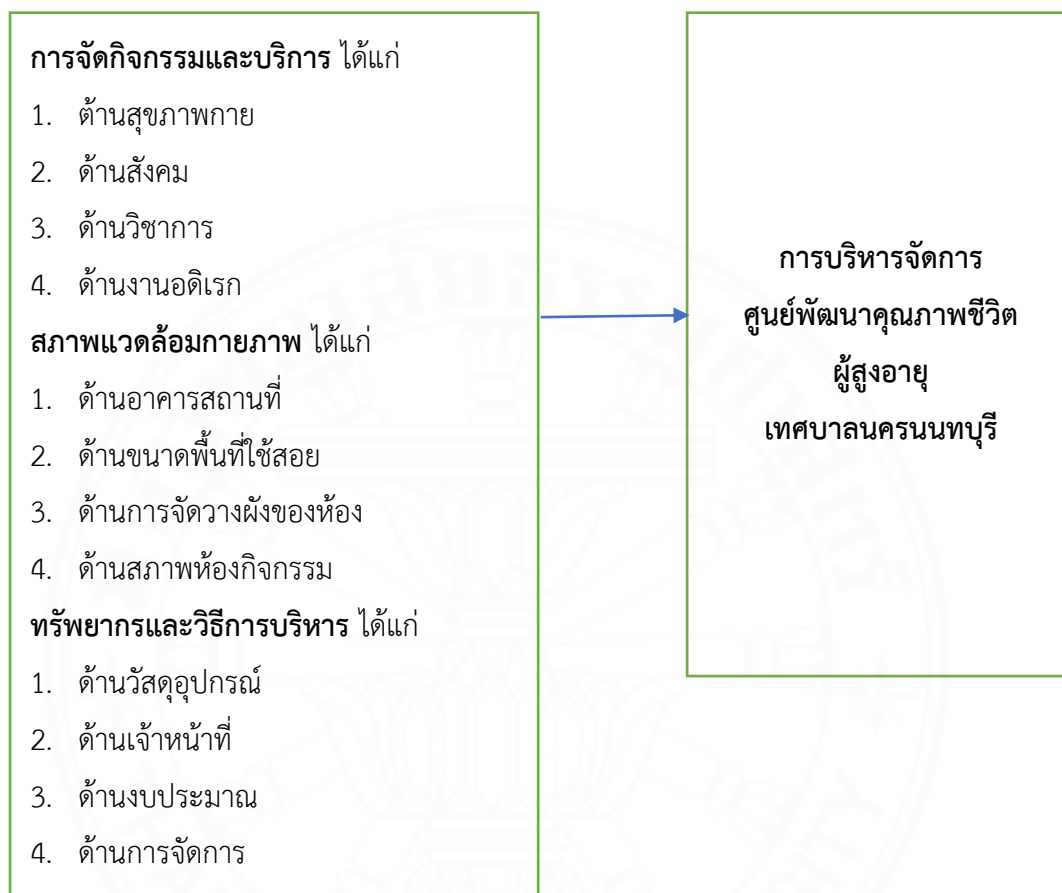
การศึกษาและวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี” เป็นประโยชน์ต่อเทศบาลนครนนทบุรี เพื่อนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุที่มาใช้บริการและสร้างต้นแบบศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ได้มาตรฐานนำไปสู่ความเป็นเลิศ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะ

1.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการศึกษาค้นคว้า แนวคิด และทฤษฎีรวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี การศึกษาครั้งนี้จึงกำหนดปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารศูนย์ เป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการจัดกิจกรรมสันทนาการ ส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพ ส่งเสริมอาชีพ 2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น พื้นที่ใช้สอยภายในศูนย์ พื้นที่จอดรถ วัสดุอุปกรณ์ใช้งานภายใน 3. การบริหารจัดการของเทศบาลนครนนทบุรี คณะกรรมการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตเทศบาลนครนนทบุรี และหน่วยงานเครือข่าย ต่าง ๆ ดังแสดงในภาพข้างล่างนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

“การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี”

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.7 นิยามศัพท์

1.7.1 เทศบาลนครนนทบุรี หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลขนาดพิเศษ มีหน้าที่จัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนตามหน้าที่และอำนาจ

1.7.2 ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี หมายถึง สถานที่รวมตัวของ ผู้สูงอายุทำกิจกรรมออกกำลังกายต่าง ๆ เน้นเรื่องสุขภาพเป็นหลัก

1.7.3 สมาชิก หมายถึง ผู้ที่อายุตั้งแต่อายุ 45 ปีขึ้นไป สมัครได้ทั้งหญิงและชาย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

- สมาชิกประเภทในเขตเทศบาล คือสมาชิกผู้มีชื่อในทะเบียนบ้านตำบลท่าทราย ตำบลสวนใหญ่ ตำบลบางกระสอ ตำบลตลาดขวัญ และตำบลบางเขน
- สมาชิกนอกเขตเทศบาล คือสมาชิกที่ไม่ได้อยู่ในเขตเทศบาลนนทบุรีตามบัตรประชาชนหรือตามทะเบียนบ้าน อายุ 45 ปีขึ้นไป

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้วิจัยเกิดแนวทางในการพัฒนาแนวคิดและเกิดความเข้าใจในเรื่อง การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการศึกษาค้นคว้า แนวคิด และทฤษฎีรวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี โดยมีสาระสำคัญในการนำเสนอ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุและความต้องการของผู้สูงอายุ
2. แนวคิดการบริหารจัดการศูนย์บริการผู้สูงอายุ
3. แผน ยุทธศาสตร์ และนโยบายที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุและความต้องการของผู้สูงอายุ

องค์การอนามัยโลก¹ ได้ให้ความหมายของคำว่า ผู้สูงอายุ และคนชราไว้แตกต่างกันคือ ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้มีอายุระหว่าง 60-74 ปี ส่วนคนชรา หมายถึง ผู้ที่มีอายุระหว่าง 75-90 ปี และผู้ที่มีอายุ 90 ปีขึ้นไป ถือว่าเป็นผู้ชรามาก (very old)

นิศา ชูโต² ได้ให้คำจำกัดความของผู้สูงอายุไว้คล้ายกันว่า หมายถึง ผู้ที่มีอายุ วัดด้วยจำนวนปีตามปฏิทินของเวลาที่ได้มีชีวิตอยู่ ซึ่งการจะเรียกว่าคนชราโดยจำแนกตามอายุนั้น บางทีก็ขึ้นอยู่กับสังคม สำหรับคนไทยคนชรา คือคนที่มีอายุย่างเข้า 60 ปีขึ้นไปตามเกณฑ์ของกฎหมาย ของการเกษียณอายุราชการและกฎหมายอื่น ๆ รวมทั้งจารีตประเพณีบางอย่าง

จากคำจำกัดความของผู้สูงอายุว่า ผู้ใดเป็นผู้สูงอายุหรือไม่จะยึดเกณฑ์อายุเป็นสำคัญ และในการศึกษานี้ก็ใช้คำว่า ผู้สูงอายุ โดยหมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

¹ ชูศักดิ์ เวชแพศย์, *การปฏิบัติตัวของผู้สูงอายุเพื่อให้มีอายุยืน* (กรุงเทพฯ: ศุภานิชนกรพิมพ์, 2531).

² นิศา ชูโต, *คนชราไทย* (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525).

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ให้นิยามคำว่า ผู้สูงอายุ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย³

การเกิดขึ้นของสังคมสูงอายุ มีผลจากการเปลี่ยนแปลงสถิติประชากรของโครงสร้างอายุในสังคมไทยอันเนื่องมาจาก อัตราการตายและการเจริญพันธุ์ลดลง ซึ่งมีผลจากความก้าวหน้า และเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่สามารถผลิตเครื่องมือทางการแพทย์และยารักษาโรคทำให้ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้นเมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมา

สังคมสูงอายุ หรือสังคมสูงวัย (AGEING SOCIETY)⁴ เป็นคำที่ใช้เรียกแทนกันได้ แต่มีความหมายแตกต่างกันเล็กน้อย การเข้าสู่สังคมสูงอายุ เป็นสถานการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ ประเทศที่เป็นสังคมสูงอายุแล้ว เช่น ญี่ปุ่น ประเทศทางตะวันตก ต่างมีการเตรียมการเข้าสู่สังคมอายุมาหลายปี นักวิชาการระบุว่า ประเทศต่าง ๆ เหล่านั้น มีการวางแผน เตรียมการ ประเทศเข้าสู่สังคมสูงอายุเป็นเวลามากกว่า 100 ปี นโยบาย แผนงาน และบริการต่าง ๆ จึงมีการเตรียมการ และปฏิบัติมาเป็นระยะ ๆ และสามารถเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่าง เป็นขั้นตอนและมีปัญหาเกิดขึ้นน้อย แต่เมื่อพิจารณาถึงประเทศไทยเรา มีเวลาเตรียมการก่อนเข้าสู่สังคมสูงอายุในปี 2548 เพียง 20 ปีเท่านั้น ซึ่งนับว่าเป็นระยะเวลาที่สั้นมาก

การเป็นสังคมสูงอายุหรือสังคมสูงวัย หมายถึง การมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 11 ล้านคน หรือร้อยละ 16 ของประชากรทั้งประเทศ จากการคาดประมาณประชากรของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Complete Aged Society) ในปี 2564 คือมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป สูงถึงร้อยละ 20 ซึ่งหมายถึงมีผู้สูงอายุ 1 ใน 5 คน และจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) เมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงถึงร้อยละ 28 ในอีก 14 ปีถัดไป คือ ปี 2574

คำนิยาม

สังคมสูงวัย หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 7)

สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 14)

³ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546, “นิยามผู้สูงอายุ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2563, <http://www.doo.go.th>.

⁴ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, *บริการท้องถิ่นเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ* (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, 2560).

สังคมสูงวัยระดับสุดยอด หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20)

ประเภทผู้สูงอายุ

การทำความเข้าใจคุณลักษณะของผู้สูงอายุให้ชัดเจนนั้น ควรจำแนกผู้สูงอายุ ตามคุณลักษณะสำคัญบางประการ โดยทั่วไปนิยมใช้เกณฑ์จำแนก 2 ประเภท คือ จำแนกตามอายุ และจำแนกตามความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน

1. จำแนกตามกลุ่มอายุ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1.1 ผู้สูงอายุวัยต้น อายุ 60-69 ปี
- 1.2 ผู้สูงอายุวัยกลาง อายุ 70-79 ปี
- 1.3 ผู้สูงอายุวันปลาย อายุ 80 ปีขึ้นไป

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวขึ้น และมีสภาพร่างกายที่ดูแข็งแรง รวมทั้งประเทศไทยมีแนวโน้มจะขยายอายุเกษียณไปถึง 65 ปี จึงมีผู้แบ่งเกณฑ์อายุใหม่โดยกำหนดอายุเริ่มการ เป็นผู้สูงอายุเมื่ออายุ 65 ปี ดังนี้

- (1) ผู้สูงอายุวัยต้น อายุ 65-74 ปี
- (2) ผู้สูงอายุวัยกลาง อายุ 75-84 ปี
- (3) ผู้สูงอายุวัยปลาย อายุ 85 ปีขึ้นไป

2. จำแนกตามความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน โดยใช้เครื่องมือประเมินความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน (Activities of Daily Life: ADL) แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

- 2.1 กลุ่มที่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ หรือกลุ่มที่พึ่งตนเองได้
- 2.2 กลุ่มที่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้บางส่วน หรือกลุ่มที่พึ่งตนเองได้บ้าง
- 2.3 กลุ่มที่ไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ หรือกลุ่มพึ่งพิง

อีกนัยหนึ่งคือกลุ่มผู้ปฏิบัติงานและอาสาสมัครกลุ่มใช้คำเรียกหรือเรียกผู้สูงอายุกลุ่มที่ 1 ว่ากลุ่มติดสังคม กลุ่มที่ 2 กลุ่มติดบ้านและกลุ่มที่ 3 กลุ่มติดเตียง ซึ่งการเรียกเช่นนี้ มีทั้งมุมมองเชิงบวก ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และมีทั้งมุมมองเชิงลบที่คล้ายการตำหนิหรือไม่ให้คุณค่าแก่ผู้สูงอายุ เช่น การเรียกว่า กลุ่มติดสังคม ในสังคมไทย คำว่า สังคม มีความหมายกว้างขวาง และหนึ่งในนั้น คือ คนที่ติดสังคมมักจะไม่สนใจงานบ้านเรือน สนใจแต่ความสนุกสนานนอกบ้าน จึงเป็นมุมมองแง่ลบดูไม่เหมาะสม ซึ่งผู้สูงอายุจำนวนมากจึงไม่พอใจคำว่าเรียกดังกล่าว

กรมกิจการผู้สูงอายุ⁵ ได้สำรวจ สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 จังหวัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ประเทศไทยมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 11,136,059 คน แบ่งเป็น ชาย 4,920,297 คน หญิง 6,215,762 คน โดยคิดเป็น ร้อยละ 16.73 เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมด 66,558,935 คน นับได้ว่าประเทศไทยได้เป็น สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์แล้ว และจากสถิติดังกล่าวพบว่า ในประเทศไทยมีจังหวัดที่เป็นสังคมสูงวัย อย่างสมบูรณ์ คือ มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 มีจำนวนทั้งสิ้น 11 จังหวัด ดังนี้ จ.สิงห์บุรี จ.ลำปาง จ.ลำพูน จ.แพร่ จ.สมุทรสงคราม จ.ชัยนาท จ.ลำปาง จ.พะเยา จ.อ่างทอง จ.พิจิตร จ.สุโขทัย

ดังนั้น จังหวัดนนทบุรี มีจำนวนผู้สูงอายุ 231,419 คน แบ่งเป็น ชาย 98,852 คน หญิง 132,567 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 18.29 เมื่อเทียบกับประชากรทั้งหมด 1,265,387 คน เห็นได้ ว่าจังหวัดนนทบุรีเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์

ความต้องการของมนุษย์⁶ โดยทั่วไปหมายถึง สิ่งที่ต้องดำเนินการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นความต้องการ 2 ด้าน คือ ความต้องการทางด้านร่างกาย (physiological needs) ได้แก่ ความต้องการ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่เรียกว่าปัจจัยสี่ และ ความต้องการทางด้านจิตใจ (psychological needs) ได้แก่ความต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียง ความรัก ความอบอุ่น เป็นต้น

ความต้องการของผู้สูงอายุ โดยแนวคิดของ คิดด์ (Kidd) ได้เสนอแนวคิด ความต้องการ เฉพาะของผู้ใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้ คือ ความต้องการด้านต่าง ๆ คือด้านสุขภาพ ด้าน ครอบครัว และความสัมพันธ์ในครอบครัว ต้องการเป็นผู้บริโภคและการยังชีพ ต้องการมีความสัมพันธ์ ทางสังคม ต้องการมีอาชีพ มีความบันเทิง และต้องการมีสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจ

ความต้องการของผู้สูงอายุ โดยแนวคิดของ กุลยา ต้นติผลชีวะ⁷ ได้เน้นถึง ความต้องการ ของผู้สูงอายุ โดยยึดแนวคิดของคลาร์ค (Clark) พบว่าผู้สูงอายุต้องการในสิ่งต่อไปนี้

1. ต้องการทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม
2. ต้องการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องหรือเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน
3. ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ หรือให้เกิดความพึงพอใจแก่ตนทุกวิถีทาง

⁵ กรมกิจการผู้สูงอายุ, “สถิติผู้สูงอายุประเทศไทย 77 จังหวัด พ.ศ. 2562,” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2563, <http://www.dop.go.th/th/th/know/1/275>.

⁶ ทรงศรี สนธิทรัพย์, “ความต้องการ ความคาดหวัง และทัศนคติของผู้บริโภคเกี่ยวกับ ศูนย์บริการผู้สูงอายุ,” *วารสารบริหารธุรกิจ* 21, ฉ.77 (มกราคม-มีนาคม 2541): 47-66.

⁷ กุลยา ต้นติผลชีวะ, *การพยาบาลผู้สูงอายุ* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญกิจ, 2525).

4. ต้องการเข้าร่วมสนุกกับเพื่อนตามปกติ

5. ต้องการยอมรับนับถือ

6. ต้องการแสดงออกในผลสำเร็จของตน

อุตตราพร บุณนาค⁸ ได้กล่าวถึงความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะต่างไปจากวัยอื่น ๆ ดังนี้

1. ความต้องการมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (sense of belonging) มีความรู้สึกที่ตนเองยังไม่ถูกทอดทิ้ง

2. ต้องการยอมรับและเชื่อถือจากสังคม (acceptance and recognition) โดยเฉพาะบุตรหลานหรือผู้ใกล้ชิดเพราะว่าถ้ามีคนยอมรับนับถือแสดงว่าตนเองมีประโยชน์ต่อบุตรหลานและสังคม

3. ความต้องการมีสัมพันธภาพทางสังคมกับบุคคลอื่นเป็นรายบุคคล (individual friendships) ต้องการเพื่อนคุยที่ถูกต้อง เห็นอกเห็นใจในเรื่องที่จะคุยกัน

4. ความสนใจในประสบการณ์ใหม่ ๆ ในสังคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นมีความกระตือรือร้นที่จะรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับความสามารถของบุคคลในการอ่านหนังสือ และความสามารถในการปรับตัว

ลักษณะ ธรรมไพโรจน์⁹ แบ่งความต้องการของผู้สูงอายุได้ ดังนี้

1. ต้องการทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

2. ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

3. ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

4. ต้องการเข้าร่วมสนุกกับเพื่อนตามปกติ

5. ต้องการดูแลทางด้านจิตใจ

6. ต้องการยอมรับนับถือ

7. ต้องการการดูแลและป้องกันสุขภาพที่ดี

8. ต้องการความอบอุ่นจากครอบครัว

9. ต้องการความสงบทางด้านจิตใจ

⁸อุตตราพร บุณนาค, “ปัญหาและความต้องการของคนชราในสถานสงเคราะห์คนชรา บ้านบางแค กรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518).

⁹ลักษณะ ธรรมไพโรจน์, *การพยาบาลจิตเวชศาสตร์ : ประยุกต์* (กรุงเทพฯ: โครงการตำราภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2525), 51.

จากแนวคิดของความต้องการของมนุษย์และผู้สูงอายุ สรุปได้ว่าผู้สูงอายุมีความต้องการที่สำคัญเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข คือด้านสุขภาพทางร่างกายและจิตใจ โดยมุ่งตอบสนองความต้องการพื้นฐานปัจจัย 4 ให้เพียงพอ สำหรับการดูแลด้านจิตใจต้องอาศัยคนในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุท่ามกลางกระแสเปลี่ยนแปลงยุคปกติใหม่ (new normal) ให้ผู้สูงอายุทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และมีความพึงพอใจในบั้นปลายชีวิต

2.2 แนวคิดการบริหารจัดการศูนย์บริการผู้สูงอายุ

ลักษณะศูนย์บริการผู้สูงอายุดังกล่าวสามารถสรุปเป็นลักษณะการให้บริการได้ เป็น 7 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 คลินิกผู้สูงอายุ บริการตรวจเช็คร่างกายเพื่อวางแผนในการรักษา พยาบาล และการออกกำลังกายเน้นการป้องกันเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถคงสถานการณ์พึ่งพาตนเองที่บ้านได้นานที่สุด นอกจากนี้ยังมีบริการอุปกรณ์พิเศษสำหรับผู้สูงอายุ เช่น อุปกรณ์ช่วยเดิน ไม้เท้าค้ำยัน รถเข็น ผ้ารอง กันเปื้อน อุปกรณ์ช่วยในห้องน้ำ ซึ่งนำเข้าจากต่างประเทศ บริการมีอาหารพิเศษสำหรับผู้มีปัญหา ด้านต่าง ๆ รวมถึงวิตามิน และอาหารเสริม

รูปแบบที่ 2 ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้สูงอายุ การบริการจะเน้นการฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายผู้สูงอายุทั่วไป และผู้ป่วยสมองเสื่อม เป็นอัมพาตครึ่งกาย พุดไม่ชัด ใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพื่อติดตาม และประเมินสมรรถภาพร่างกาย โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญที่มีลักษณะเป็นทีม มีบริการทั่วไปเกี่ยวกับจัดบริการ การออกกำลังกาย การฟื้นฟูสมรรถภาพในน้ำ มีผู้เชี่ยวชาญดูแลอย่างใกล้ชิด

รูปแบบที่ 3 ศูนย์บริการดูแลผู้สูงอายุในช่วงระหว่างกลางวัน ศูนย์บริการประเภทนี้จะให้การดูแลผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ บริการช่วงกลางวัน ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการออกกำลังกายในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ มีกิจกรรมทางสังคมในกลุ่มผู้สูงอายุร่วมกัน มีกิจกรรมการทำอาหาร เล่นดนตรี เป็นต้น และจัดบริการทั่วไปเกี่ยวกับอาหาร บริการทัศนศึกษา กิจกรรมทางศาสนา ตรวจสุขภาพทั่วไป และบริการรับส่งถึงบ้าน

รูปแบบที่ 4 บ้านสำหรับผู้สูงอายุเป็นการบริการสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สะดวกที่จะดำรงชีวิตอยู่ที่บ้านได้ มีความเจ็บป่วยของร่างกาย ขาดผู้ดูแล รวมถึงผู้ป่วยหลังการผ่าตัดที่ต้องการการพักฟื้น และฟื้นฟูสมรรถภาพ มีพยาบาลคอยดูแลการกินอยู่ การอาบน้ำ อย่างใกล้ชิด มีการจัดบริการทั่วไป ด้านอาหาร กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การออกกำลังกาย และกิจกรรมทางสังคม

รูปแบบที่ 5 บ้านดูแลและฟื้นฟูผู้สูงอายุเป็นการบริการลักษณะที่พักอาศัย บริการผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ต้องพักรักษาตัวระยะยาวหรือแบบถาวร ลูกหลานไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุ ด้วยตนเอง เนื่องจากการป่วยเป็นอัมพาต ไม่รู้สึกตัว สมองเสื่อม ต้องใช้แพทย์ พยาบาลและ

บุคลากรทางการแพทย์ดูแลอย่างใกล้ชิด มีบริการทั่วไปด้านอาหาร การขับถ่าย ทำความสะอาดห้องพัก

รูปแบบที่ 6 บ้านพักส่วนตัวสำหรับผู้สูงอายุ ให้การบริการผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรงสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ มีสถานที่ สำหรับการออกกำลังกาย ทำกิจกรรม สโมสรมีคณะแพทย์และพยาบาลไว้รองรับยามเจ็บป่วย ให้การตรวจร่างกายเป็นประจำ นอกจากนี้ยังจัดบริการทำความสะอาดที่พัสดุแลเรื่องอาหาร กิจกรรมทางสังคมและการทัศนศึกษา

รูปแบบที่ 7 การบริการส่งผู้ช่วยพยาบาลไปดูแลที่บ้านการบริการประเภทนี้พบน้อยมากเป็นการบริการจัดส่งผู้ช่วยพยาบาลไปดูแลผู้สูงอายุถึงบ้าน ผู้ช่วยพยาบาลจะต้องได้รับการอบรมจากบุคลากรที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุเป็นอย่างดี มีการบริการตรวจสุขภาพทั่วไป หรือส่งเข้าศูนย์บริการสุขภาพตามต้องการ

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) เป็นการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนรูปแบบหนึ่ง โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และเปิดโอกาสให้ ผู้สูงอายุ แคนนำอาสาสมัคร ชุมชน องค์กรเครือข่ายจากภาครัฐ และภาคเอกชน มีส่วนร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การหนุนเสริม¹⁰ กลุ่มที่ใช้บริการ ในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนและพื้นที่ให้บริการศูนย์ รวมไปถึงสมาชิกครอบครัวของผู้สูงอายุและผู้ดูแล และกลุ่มเป้าหมายรอง ได้แก่สมาชิกทุกคนในชุมชน และสมาชิกกลุ่มองค์กรต่าง ๆ

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ¹¹ ดำเนินการพัฒนาภายใต้แนวคิด “ร่วมแรง ร่วมใจ ผู้สูงวัยกายใจเบิกบาน” เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีสถานที่รวมกลุ่ม ในการจัดกิจกรรมและบริการที่ครอบคลุมทุกมิติทางด้านสุขภาพ สังคม จิตใจ และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะมิติด้าน เศรษฐกิจที่เน้นการสร้างรายได้และการมีงาน ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อยกระดับการจัดบริการและสวัสดิการทางสังคมในการคุ้มครอง ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุแบบครบวงจร สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุและชุมชนได้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ดังนี้

¹⁰ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, *คู่มือการดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพเทัญวานิสัย, 2556), 1-2.

¹¹ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.), “สรุปผลการถอดบทเรียน ศพอส. ต้นแบบ กรมกิจการผู้สูงอายุ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2563, <http://www.dop.go.th/th/th/know/5/299>

1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีสถานที่ในการจัดกิจกรรมและบริการ เพื่อการพัฒนา ด้านสังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพผู้สูงอายุและสมาชิกอื่น ๆ ในชุมชน

2. เพื่อเป็นศูนย์ส่งเสริมอาชีพ และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผู้สูงอายุ

3. เพื่อเป็นศูนย์ร่วมถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในชุมชน

4. เพื่อเป็นศูนย์ส่งเสริมและสนับสนุนอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

5. เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลผู้สูงอายุในพื้นที่

กรมกิจการผู้สูงอายุ¹² ได้กำหนดมาตรฐานการดำเนินงานของ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในประเทศไทย มี 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการจัดกิจกรรมและบริการ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพ อนามัยและคุณภาพชีวิต ที่ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ผ่อนคลาย ทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่ง กิจกรรมประกอบไปด้วย การส่งเสริมสุขภาพกาย และใจ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่จะช่วย เสริมสร้างคุณค่าในตัวเอง รวมถึงการพัฒนาอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้

2. ด้านสภาพแวดล้อมกายภาพสภาพทางกายภาพของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต และ ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ อันได้แก่ ตัวอาคารสถานที่ ขนาดพื้นที่ใช้สอย การจัดวางผังของห้อง การ เข้าถึง ตลอดจนสถานะของการใช้งาน ได้แก่ อุณหภูมิ ความสว่าง ความชื้น การระบายอากาศ ความ ปลอดภัย ความสะดวกสบาย ซึ่งส่งผลต่อการใช้งานอาคารทั้งในด้านบวกและลบ

3. ด้านกลไกและการบริหาร จัดการ การดำเนินการของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต และ ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการจัดสวัสดิการสังคม สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน โดยใช้ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เป็นฐานและสถานที่รวมกลุ่มในการจัด กิจกรรมและบริการ

หลักการจัดรูปแบบบริการด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ¹³

1. ให้มีบริการแบบบูรณาการเชิงรุก โดยเน้นครอบครัวและชุมชนเป็นฐานสำหรับ ผู้สูงอายุทุก

2. เน้นการดูแลต่อเนื่องทุกมิติการดูแลสุขภาพ ทั้งเรื่องการเสริมสร้างสุขภาพ การป้องกัน โรค และการคัดกรอง การดูแลรักษาโรคและความเจ็บป่วย การฟื้นฟูสภาพ และการดูแลระยะสุดท้าย

¹² กรมกิจการผู้สูงอายุ, คู่มือมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริม อาชีพผู้สูงอายุ (กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564).

¹³ สิรินทร ฉันทสิริกาญจ, “สถานการณ์ องค์ความรู้เกี่ยวกับการทำงานผู้สูงอายุแบบบูรณาการ” ใน การดูแลผู้สูงวัยในชุมชน ระบบ หลักการ และแนวทางปฏิบัติ (นนทบุรี: สถาบันวิจัยและพัฒนา ระบบสุขภาพชุมชน (สพข.), 2552).

3. เน้นให้ผู้สูงอายุและครอบครัวสามารถเข้าถึงบริการที่จัดไว้
4. จัดการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) ให้สอดคล้องเพื่อพัฒนาสุขภาพ

ผู้สูงอายุ

5. ฝึกอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุทุกระดับ
- แนวทางการดำเนินการจัดบริการด้านสุขภาพและดูแลผู้สูงอายุ¹⁴

1. การส่งเสริมครอบครัวให้เข้มแข็ง โดยสร้างความมั่นคงด้านการเงิน ทั้งครอบครัวและผู้สูงอายุ ส่งเสริมศักยภาพและความรู้ของผู้ดูแล ส่งเสริมทัศนคติต่อการดูแลผู้สูงอายุ และให้มีการสนับสนุนจากท้องถิ่นและชุมชน

2. การสนับสนุนด้านสุขภาพผู้สูงอายุและการดูแลต่อเนื่อง ทั้งในแง่ระบบและผู้ดูแล ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบการพัฒนา เช่น

- จัดให้มีการเตรียมการก่อนเข้าสู่ผู้สูงอายุ
- เพิ่มศักยภาพของผู้สูงอายุและครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ ความรู้ และกิจกรรมทางสังคม
- จัดบริการสุขภาพและบริการสังคม เอื้อให้ผู้สูงอายุอยู่ในบ้าน และเกื้อกูลจากชุมชน โดยมีการแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ในชุมชนให้ชัดเจน
- มีแผนงานผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการดูแลผู้สูงอายุทุกระดับ โดยรัฐผลิตเองหรือเป็นผู้กำกับดูแล
- มีระบบการดูแลปฐมภูมิในชุมชน ครอบคลุมและสอดคล้องกับปัญหาตลอดช่วงชีวิตรวมทั้งมีระบบส่งต่อที่เหมาะสม
- จัดระบบบริการให้เข้าถึงโดยง่าย หรือมีระบบบริการเชิงรุกเข้าถึงผู้สูงอายุและผู้ดูแล
- มีระบบดูแลโดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยงต่อการมีปัญหามาตามา เช่น ผู้ดูแลที่สูงอายุกลุ่มที่มีภาระหน้าที่มากมาย หรือกลุ่มที่ต้องดูแลปัญหาซับซ้อนอย่างผู้ป่วยสมองเสื่อม

¹⁴ เรื่องเดียวกัน.

2.3 แผน ยุทธศาสตร์ และนโยบายที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย¹⁵ พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิ หรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาสย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

มาตรา 71 รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาให้ไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัดฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำดังกล่าว

ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)¹⁶

วิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข และตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูง เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว

¹⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก 6 (เมษายน 2560).

¹⁶ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580),” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2563. <http://ratchakittha.soc.go.th>.

และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาค และเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ ในระบบเศรษฐกิจ” โดยมีแนวทางที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ความมั่นคง
2. การสร้างความสามารถในการแข่งขัน
3. การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน
4. การสร้างโอกาสและความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม
5. การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
6. การปรับสมดุลและพัฒนา

จากยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี แนวทางที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คือ แนวทางที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน และแนวทางที่ 4 การสร้างโอกาสและความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

วิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาฯ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

ยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12¹⁷ มีทั้งหมด 10 ยุทธศาสตร์ โดยมี 6 ยุทธศาสตร์ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และอีก 4 ยุทธศาสตร์ที่เป็นปัจจัยสนับสนุน โดยยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพทุนมนุษย์ แนวทางการพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ พัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย อาทิ ผลักดันให้มีกฎหมายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

2. ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย (1) การเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเปราะบางประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดสามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐและมีอาชีพ (2) การกระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง อาทิ บริหารจัดการการให้บริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ผ่านการพัฒนาระบบส่งต่อผู้ป่วยทั้งในระดับจังหวัด ภาคและระดับประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และ (3) เสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสิทธิในการจัดการทุนที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน

¹⁷ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564),” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2563, <http://nosd.c.go.th>

อาทิ สนับสนุนการให้ความรู้ในการบริหารจัดการทางการเงินแก่ชุมชนและครัวเรือน การปรับองค์การการเงินของชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นสถาบันการเงินในระดับหมู่บ้าน /ตำบลที่ทำหน้าที่ทั้งการให้กู้ยืม และการออม และจัดตั้งโครงข่ายการเงินฐานรากโดยมีธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เป็นแม่ข่าย

การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ ให้ความสำคัญกับการจัดบริการของรัฐ ที่มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุขให้กับผู้ที่ด้อยโอกาสและผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ห่างไกล การจัดสรรที่ดินทำกินสนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และสนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ รวมทั้งกระจายการจัดบริการภาครัฐให้มีความครอบคลุมและทั่วถึง ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาและพร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการในชุมชน และผลักดันกลไกการกระจายที่ดินทำกินและการบริหารจัดการที่ดินของชุมชน โดยมุ่งบรรลุเป้าหมายสำคัญในการยกระดับรายได้ประชากรกลุ่มร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด

มาตรการรองรับสังคมสูงอายุของประเทศไทยนโยบายของรัฐบาลหรือกรอบแนวคิดพื้นฐานในการดำเนินงานของรัฐบาลมีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย โดยรัฐบาลชุดปัจจุบัน (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) มีมาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุดังนี้

1. มาตรการการจ้างงานผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมให้นายจ้างจ้างงานผู้สูงอายุในกลุ่มที่ไม่มีทักษะมาก โดยนายจ้าง บริษัท ห้างหุ้นส่วน นิติบุคคล สามารถหักรายจ่ายได้สองเท่าของรายจ่ายประเภทเงินเดือนหรือค่าจ้างบุคคลผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป สำหรับคนที่มีค่าจ้างไม่เกิน 15,000 บาทต่อเดือน โดยสามารถขอให้สิทธินี้ได้ไม่เกิน 10% ของลูกจ้าง ทั้งหมด ซึ่งจะช่วยลดภาระให้กับนายจ้างได้สูงถึงกว่า 3,000 บาทต่อคน ต่อเดือน

2. การสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (Senior Complex) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีที่พักอาศัยที่ปลอดภัย มีอุปกรณ์ใช้สอยที่เหมาะสม และอยู่ในความดูแลของแพทย์และพยาบาล โดยมีการพิจารณา ดังนี้

- 2.1 มอบหมายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินโครงการสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่ราชพัสดุ จำนวน 4 แห่ง ในจังหวัดชลบุรี นครนายก เชียงราย และเชียงใหม่ รวมพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 135 ไร่ โดยกำหนดอัตราค่าเช่าและค่าธรรมเนียมในอัตราเดียวกันกับโครงการบ้านธนารักษ์ประชารัฐ (อัตราค่าเช่า เท่ากับ 1 บาทต่อตารางวาต่อเดือน และค่าธรรมเนียม การจัดให้เช่าเท่ากับ 2 เท่าของค่าเช่า 1 ปี) ยกเว้นพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งมีศักยภาพเชิงพาณิชย์สูงให้กำหนดอัตราค่าเช่าและค่าธรรมเนียมตามระเบียบของกระทรวงการคลัง

ทั้งนี้ ผู้เช่าจะได้รับสิทธิในการเช่า เป็นระยะเวลา 30 ปี โดยทางราชการอาจต่ออายุสัญญาเช่าออกไปอีกเป็นระยะเวลา 30 ปี

2.2 มอบหมายการเคหะแห่งชาติ ธนาคารอาคารสงเคราะห์และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ดำเนินการจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ โดยให้นำหลักการของโครงการบ้านมั่นคงและบ้านประชารัฐมาใช้ในการดำเนินการดังกล่าว

2.3 เห็นชอบให้ยกเว้นการนำกฎหมายผังเมืองมาบังคับใช้กับที่ราชพัสดุที่กรมธนารักษ์ให้ความเห็นชอบดำเนินโครงการที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (Senior Complex) ให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจ ได้แก่ ธนาคารออมสิน และธนาคารอาคารสงเคราะห์ สนับสนุนสินเชื่อเงื่อนไขผ่อนปรนให้แก่ผู้ประกอบการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่ต้องการพัฒนาโครงการที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (Pre-finance) ในวงเงินรวมไม่เกิน 4,000 ล้านบาท และเห็นควรให้มีการจัดสรรวงเงินสินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (Post-finance) เพื่อรองรับการดำเนินโครงการในระยะต่อไปด้วย ทั้งนี้ ให้บุตรที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูบิดามารดา ที่สูงอายุได้รับสิทธิในการสนับสนุนสินเชื่อภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวเป็นลำดับแรกก่อน

3. สินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (Reverse Mortgage : RM) มอบหมายให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจนำร่องเพื่อดำเนินการมาตรการสินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (Reverse Mortgage) เพื่อให้ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป สามารถนำที่อยู่อาศัยที่ตนมีกรรมสิทธิ์และปลอดภาระหนี้มาเปลี่ยน เป็นรายได้ในการดำรงชีพเป็นรายเดือน

4. การบูรณาการระบบบำเหน็จบำนาญ

4.1 เห็นชอบในหลักการของร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ พ.ศ. เพื่อให้มีคณะกรรมการนโยบายบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ โดยนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายในการพัฒนาและกำกับดูแลระบบบำเหน็จบำนาญให้มีความครอบคลุม เพียงพอ และยั่งยืน รวมทั้งจัดมีระบบฐานข้อมูลกลางด้านบำเหน็จบำนาญของประเทศ

4.2 เห็นชอบในหลักการของร่างพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ พ.ศ. เพื่อจัดตั้งกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ (กบช.) ซึ่งเป็นกองทุนสำรองเลี้ยงชีพภาคบังคับสำหรับแรงงานในระบบที่มีอายุตั้งแต่ 15-60 ปี ครอบคลุมลูกจ้างเอกชน ลูกจ้างชั่วคราวส่วนราชการ พนักงานราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ โดยให้มีการจ่ายเงินเข้ากองทุน จาก 2 ฝ่าย คือ ลูกจ้าง และนายจ้าง ซึ่งลูกจ้างจะได้รับบำนาญหรือบำเหน็จเมื่ออายุครบ 60 ปี เพื่อให้แรงงานกลุ่มดังกล่าวมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีวิตหลังเกษียณ โดยกำหนดให้ กบช. เปิดรับสมาชิกตั้งแต่ปี 2561 เป็นต้นไป

มาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุดังกล่าวจะช่วยสนับสนุนให้ประชาชนมีรายได้หลังเกษียณที่เพียงพอ ผู้สูงอายุที่มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและมีโอกาสได้ทำงานต่อ ซึ่งจะมีส่วนช่วยเสริมสร้างหลักประกัน ในชีวิตให้แก่ประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และบรรเทาภาระงบประมาณภาครัฐด้านสวัสดิการชราภาพในระยะยาว¹⁸

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และแก้ไข พ.ศ. 2553

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุประกาศใช้เมื่อเดือนธันวาคม ปี 2546 ประกอบด้วย 24 มาตรา โดยมีสาระครอบคลุมประเด็นหลัก 4 ประการ คือ

ประการที่ 1 กำหนดให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) ซึ่งจะทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนหลัก กำหนดแนวทางสนับสนุน และช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐเอกชนในการคุ้มครอง ส่งเสริม สนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ คณะกรรมการนี้มีนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ และมีผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และผู้ทรงคุณวุฒิร่วมด้วย

ประการที่ 2 กำหนดให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และสนับสนุนด้านบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข การศึกษา ศาสนา อาชีพ ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมทางสังคม การอำนวยความสะดวกด้านสภาวะแวดล้อม และการช่วยเหลือสงเคราะห์ต่าง ๆ

ประการที่ 3 กำหนดให้จัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุ ตามมาตรา 13 ระบุว่าให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่ง ในสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุเรียกว่า "กองทุนผู้สูงอายุ" เพื่อเป็นทุนใช้จ่าย เกี่ยวกับการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัตินี้

ประการที่ 4 ส่งเสริมให้สังคม ตระหนักต่อการอุปการะดูแลผู้สูงอายุ โดยลดหย่อนภาษี ผู้อุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ต่อมา ปี 2553 ได้มีการปรับแก้กฎหมายบางมาตรา เพื่อเพิ่มสิทธิประโยชน์ให้แก่ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น เรียกว่า พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 โดยสิทธิ ที่ผู้สูงอายุได้รับมีดังนี้

1. การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ
2. การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
3. การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม

¹⁸ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, *บริการท้องถิ่นเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ* (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, 2560).

4. การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน

5. การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่น

6. การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม

7. การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ

8. การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง

9. การให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือในทางการแก้ไขปัญหาคอครบครัว

10. การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

11. การจ่ายเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

12. การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี

13. การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายที่เอื้อให้เกิดโครงสร้างองค์กร และระบบบริหารจัดการที่ดี ที่จะเป็นกรอบในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศ โดยปรับปรุงและขยายสิทธิเพิ่มหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดำเนินการรองรับสิทธิที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุมากที่สุด และถือว่าเป็นการขยายขอบเขตของพระราชบัญญัติฯ สู่การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุและสิทธิผู้สูงอายุได้รับสิทธิมากขึ้น

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับนี้เป็นแผนระยะยาวที่ให้ความสำคัญแก่งานผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวม โดยมีวิสัยทัศน์ว่า "ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยของสังคม" แผนนี้ประกอบไปด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

หมวดที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นสำหรับผู้ที่อยู่ในวัยก่อนเป็นผู้สูงอายุเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุที่มีคุณภาพ คือ มาตรการหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุมาตรการให้การศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต และมาตรการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่า และศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

หมวดที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ เป็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้น เพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุในทุกด้านมีมาตรการสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพ การอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ ด้านการทำงานและหารายได้ สนับสนุนให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพ/ส่งเสริม สนับสนุนสื่อทุกประเภท ให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และ

สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ และสุดท้าย คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย

หมวดที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ให้ความสำคัญกับระบบบริการสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ โดยเน้นการมีหลักประกันยามชราภาพ ทั้งด้านสังคมและสุขภาพ รวมถึงมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองผู้สูงอายุ

หมวดที่ 4 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ กำหนดขึ้นเพื่อให้องค์การที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุมีบทบาท ความสำเร็จมากขึ้นรวมทั้งผลิตบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างพอเพียง

หมวดที่ 5 ยุทธศาสตร์การประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลโดยมุ่งให้การดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ถูกกำหนดขึ้นเป็นยุทธศาสตร์สนับสนุนให้การปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ มีความเข้มแข็งทั้งด้านวิชาการและการปฏิบัติงาน

จากแผนยุทธศาสตร์ 5 หมวดดังกล่าวจะเห็นว่า จุดเน้นของการปฏิบัติงานกับผู้สูงอายุ ในปัจจุบัน เน้นการสร้างหลักประกันทุกระบบเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีศักยภาพที่เข้มแข็ง สามารถจัดการกับปัญหาและกำหนดวิธีการดำเนินชีวิตต่าง ๆ ของตนได้อย่างแท้จริง แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2^๓ เน้นการนำแผนไปปฏิบัติ โดยมุ่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแปลงแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ไปใช้เป็นแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการในหน่วยงานของตน แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2^๓ จึงได้กำหนดมาตรการ ตัวชี้วัด และเป้าหมายไว้ รวมทั้งกำหนดให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนดังกล่าวด้วย

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการรายงานการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรียเมื่อปี 2525 ได้สรุปว่าปัจจุบันประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้น และทำให้เกิดปัญหาที่สำคัญ 2 ประการ คือ ปัญหาด้านสุขภาพและปัญหาด้านจิตใจอันเกิดมาจากความเสื่อมถอยของร่างกายที่ไม่สามารถปรับตัว ให้เข้ากับสังคมและประชากรวัยแรงงานต้องรับภาระเลี้ยงดูมากขึ้น

เกื้อ วงศ์บุญสิน¹⁹ ได้ให้ข้อสังเกตว่าการที่ผู้สูงอายุมีอายุขัยโดยเฉลี่ยสูงขึ้นแต่ไม่ได้หมายความว่าผู้สูงอายุจะมีสุขภาพดีไปด้วยหากผู้สูงอายุไม่ได้เตรียมพร้อมทางด้าน การดูแลสุขภาพมาก่อนอาจทำให้โอกาสการเจ็บป่วยมีมากขึ้น

¹⁹ เกื้อ วงศ์บุญสิน, “ผู้สูงอายุ : มุมมองด้านประชากรและสังคม,”(เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุไทย, ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), 1-17.

นภาพร ชโยวรรณ และคณะ²⁰ พบว่าผู้สูงอายุจะมีการเตรียมตัวด้านการเงิน และที่อยู่อาศัยแต่ขาดความสนใจในการดูแลด้านสุขภาพของตนเอง

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุไทยสามารถสรุปเป็นปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ได้ดังนี้²¹

1. ปัญหาสุขภาพกายที่สำคัญของผู้สูงอายุ คือ ปัญหาการทุพพลภาพของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เกิดจากโรคเรื้อรังต่าง ๆ คือ โรคหลอดเลือดสมอง โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคสมองเสื่อม โรคต่อกระดูก และโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง การกลั่นปัสสาวะผิดปกติ และโรคกระดูกบาง เป็นต้น

2. ปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุที่สำคัญคือ ภาวะซึมเศร้า ซึ่งจากการศึกษาพบว่าสูงอายุในต่างจังหวัด (อำเภอบรรพตพิสัย) และเขตกรุงเทพมหานคร มีความชุกของภาวะซึมเศร้า ร้อยละ 67.40 และ 38.00 ตามลำดับ

บรรลุ ศิริพานิช²² ได้กล่าวถึงลักษณะการดำเนินการเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุได้เป็น 3 ลักษณะ คือ การดำเนินงานของรัฐโดยกระทรวงสาธารณสุขเป็นหลัก การดำเนินการโดยภาคเอกชน และการดำเนินการโดยกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อตั้งเป็นชมรมต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุขึ้นมา ซึ่งจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันมีสถาบันและศูนย์บริการสำหรับผู้สูงอายุในลักษณะต่าง ๆ กันมากขึ้น

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพกายและสุขภาพจิต ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีความจำเป็นที่ผู้สูงอายุ จะต้องได้รับการดูแลและวางแผนเกี่ยวกับสุขภาพของตนเองตั้งแต่ก่อนช่วงถึงวัยผู้สูงอายุ การดูแลดังกล่าวควรได้รับความร่วมมือทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและตัวผู้สูงอายุเองเพื่อที่จะได้ตอบสนองความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มากยิ่งขึ้น

²⁰ นภาพร ชโยวรรณ, *สรุปผลการวิจัยโครงการวิจัยผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย* (กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2536).

²¹ อัมพร โอตระกูล, ชนินทร เจริญกุล, ชูชัย สมितिไกร, ประเวศ ดันติพิพัฒนสกุล, และ มยุรี กลั้ววงศ์, *การพัฒนาศูนย์ชีวิตสุขภาพจิตคนไทย* (กรุงเทพฯ: คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540).

²² บรรลุ ศิริพานิช, *คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์* (กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน, 2537).

ประนอม โอทกานนท์²³ ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทยว่า ควรมีการศึกษาอย่างจริงจังและลึกซึ้งเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสาธารณสุข เพื่อที่จะได้สามารถพัฒนาการวางแผนดูแลสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอนาคตให้ดีขึ้นจากข้อสรุปดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการพัฒนาและวางแผนดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุมิมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วย

ศูนย์บริการผู้สูงอายุ เป็นการบริการรูปแบบหนึ่งที่มีมุ่งวางแผนและดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ จากการศึกษาของ Wagnid และ Yong²⁴ พบว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในศูนย์บริการต่าง ๆ รวมสามารถปรับตัวเกี่ยวกับวิกฤติการณ์ 5 ข้อ คือ ความสงบใจและขันติ ความอดสาหะพากเพียร ความเชื่อมั่นในตนเอง การมีชีวิตที่มีความหมายและการมีชีวิตอยู่ได้โดยลำพังเนื่องจากปัจจุบันผู้ดูแลผู้สูงอายุที่เป็นบุตรหลานต้องมีธุระและทำงานนอกบ้านมากขึ้นจึงไม่ค่อยมีโอกาส ได้ดูแลผู้สูงอายุเท่าที่ควร ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าศูนย์บริการผู้สูงอายุน่าจะมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมากขึ้น จากการศึกษาเชิงสำรวจทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า มีศูนย์บริการผู้สูงอายุ มีด้วยกันหลายรูปแบบ เช่น ลักษณะของบ้านพักคนชราศูนย์บริการสุขภาพ สถานสงเคราะห์คนชรา ชมรมและสมาคมผู้สูงอายุตลอดจนการบริการพยาบาลไปดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน การได้ศึกษาถึงความต้องการ และความคาดหวังของผู้สูงอายุในการใช้ศูนย์บริการดังกล่าว จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการวางแผนช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ตรงกับความต้องการและความคาดหวัง และเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตในบั้นปลายของชีวิตอย่างมีความสุข

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์²⁵ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการ ของ ศพอส. ได้แก่ สมรรถนะของ ศพอส. กล่าวคือ การขาดงบประมาณ การสื่อสารที่ยังไม่ทั่วถึง การขาดบุคลากรประจำ กรรมการยังไม่สามารถทำงานโดยลำพังเองได้ ต้องขอความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งก็เป็นบุคลากรที่มีงานประจำอยู่แล้ว สำหรับปัจจัยด้านการเมือง และ ปัจจัยในตัวผู้สูงอายุเองก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการของ ศพอส. เช่นกันสอดคล้องตามตัวแบบทั่วไปกล่าวถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการหรือการนำนโยบายไปปฏิบัติ

²³ ประนอม โอทกานนท์, “การศึกษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรจำเป็นของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย,” (เอกสารประกอบการสัมมนาวิจัยทัศนผู้สูงอายุไทย, ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554).

²⁴ Wagnid และ Yong, 1990, อ้างถึงใน ประนอม โอทกานนท์, 2538, เรื่องเดียวกัน.

²⁵ สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, *นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ*, พิมพ์ครั้งที่ 14 (กรุงเทพฯ: เสมาธรรม, 2549).

จากปัจจัยด้านการขาดงบประมาณนี้เอง การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ ศพอส. จึงจำเป็นต้องขึ้นอยู่กับความสามารถในการพึ่งตนเอง

สิริวัลลี พุกษาอุตมชัย²⁶ เรื่องปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ ตำบลดอนแฝก จังหวัดนครปฐม ที่ กล่าวว่า ความสามารถในการพึ่งตนเอง โดยการหาแหล่งเงินทุนในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และความสามารถในการประสานงานกับภาคี โดยร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคท้องถิ่น และภาคสังคมจะทำให้ กลุ่มหรือชมรมเข้มแข็ง ซึ่งการบริหารจัดการของ ศพอส. นั้นมีลักษณะไม่ต่างกันมากนักจากชมรมผู้สูงอายุ สิ่งที่แตกต่างคือ ศพอส. มีกิจกรรมที่มาจากหมู่บ้านต่าง ๆ อาจทำให้การบริหารจัดการยากกว่า เนื่องจากการจัดกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ต้องทำให้กับหมู่บ้านต่าง ๆ เอื้อประโยชน์ในภาพรวมซึ่งมีความต้องการ ความถนัดในอาชีพที่แตกต่างกัน ประกอบกับผลการวิจัยยังชี้ว่า กิจกรรม โครงการขาดความต่อเนื่องจากการขาดงบประมาณ ด้วยเหตุนี้กรรมการศูนย์ ยังต้องมีศักยภาพ เช่น การเขียนโครงการ การแสวงหาภาคี เครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ภาคเอกชน เช่น หน่วยงานที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุไปทัศนศึกษาเปิดประสบการณ์ หรือภาคประชาชน เช่น สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ด้วยเหตุนี้การบริหารจัดการจึงต้องการผู้สูงอายุที่มีความรู้ ประสบการณ์ ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการบริหารจัดการ ศูนย์ในปัจจุบันและอาจเป็นปัญหาในอนาคตหากกรมกิจการผู้สูงอายุและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ไม่มีนโยบายในการพัฒนาศักยภาพกรรมการของศูนย์ที่ชัดเจน

การวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินการของศูนย์ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเช่น ศูนย์ ภายภาพบำบัดชุมชนและชมรมผู้สูงอายุ งานวิจัยเรื่องแรกพบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุ เช่น ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง กรรมการทำงานเป็นทีม ได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการ ได้รับบริการด้านสุขภาพและด้านสังคม และมีฐานข้อมูลครอบคลุม

นารินทร์ จิตรมนตรี, วิไลวรรณ ทองเจริญ, และ สาวิตรี ทยานศิลป์²⁷ ในขณะที่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของชมรมผู้สูงอายุพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการ คือปัจจัยภายใน เช่น 1. ด้านผู้นำชมรม มีภาวะ ความเป็นผู้นำ มีจรรยาบรรณ มีจิตอาสา ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ เล็งเห็นผลประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นหลัก 2. ด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง โดยการหา

²⁶ สิริวัลลี พุกษาอุตมชัย, “ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก จังหวัดนครปฐม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2560).

²⁷ นารินทร์ จิตรมนตรี, วิไลวรรณ ทองเจริญ และ สาวิตรี ทยานศิลป์, “ตัวแบบการดูแลผู้สูงอายุที่ดีในเขตชุมชนเมือง,” *Journal of Nursing Science* 26 (กรกฎาคม-กันยายน 2011): 67-74.

แหล่งเงินทุนในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชมรมได้ ตลอดมา 3. ด้านความสามารถในการประสานงานกับภาคี โดยร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคท้องถิ่น และภาคสังคม

4. การดำเนินงานตามข้อบังคับ

Whangmahaporn²⁸ งานวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านสำหรับการวิจัย ครั้งนี้ใช้ตัวแบบทั่วไปเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการของ ศพอส. ตัวแบบนี้ให้ความสำคัญต่อปัจจัยหลัก ๆ ได้แก่ การสื่อข้อความ สมรรถนะขององค์การที่นำไปปฏิบัติ เช่น บุคลากร สภาวะเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และความร่วมมือสนับสนุนของผู้ปฏิบัติ

สมบัติ อารังธัญวงศ์²⁹ สำหรับการดำเนินการ ของ ศพอส. ใช้มาตรฐานการดำเนินงานของ ศพอส.ในประเทศไทย มี 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการจัดกิจกรรมและบริการ 2. ด้านสภาพแวดล้อม ภายภาพสภาพทางกายภาพ และ 3. ด้านกลไกและการบริหารจัดการ ของกรมกิจการผู้สูงอายุเป็นกรอบ ในการวิเคราะห์

²⁸ P. Whangmahaporn, “Characteristics of Elderly Home Care Volunteers in Western of Thailand,” *International Journal of Crime, Law and Social Issues* 5, no.2 (2018): 87-99.

²⁹ สมบัติ อารังธัญวงศ์, *นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, 2549).

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี โดยผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี รวมทั้งวิเคราะห์ความต้องการ ของผู้สูงอายุต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อนำไปสู่แนวทางการบริหารจัดการศูนย์ดังกล่าวให้เกิดประโยชน์ มีความคุ้มค่าของงบประมาณ และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุดีขึ้นจากการ รัับบริการสาธารณะจากเทศบาลนครนนทบุรีอย่างแท้จริงรองรับประเทศไทยเป็นสังคมสูงอายุเต็มรูปแบบในอนาคต

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาขึ้นมาอย่างเจาะจง (Purposive Sampling) คัดเลือกบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงและเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี และสมาชิกผู้สูงอายุทุกประเภท เพื่อให้ได้ข้อมูลจริงเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุ รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิก ได้แก่ สมาชิก 3 ประเภท คือ สมาชิกกิตติมศักดิ์ สมาชิกสามัญ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) และสมาชิกวิสามัญ (อายุตั้งแต่ 45 - 60 ปี) จำนวนประเภทละ 10 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจง รวมทั้งสิ้น 30 คน

2. กลุ่มผู้ทำหน้าที่บริหารศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ได้แก่ ประธานคณะกรรมการอำนวยการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี คือ นายกเทศมนตรีนครนนทบุรี สมาชิกสภาเทศบาลนครนนทบุรี ประธานชมรมผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ปลัดเทศบาล รองปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการสำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมสุขภาพ หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ หัวหน้างานส่งเสริมสุขภาพ รวม 10 คน

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

ลำดับที่	กลุ่มตัวอย่าง	ประเภท	จำนวน (คน)	หมายเหตุ
1.	กลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิก	สมาชิกกิตติมศักดิ์	10	
		สมาชิกสามัญ	10	
		สมาชิกวิสามัญ	10	
2.	กลุ่มผู้บริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี	คณะกรรมการ	10	
		อำนวยการศูนย์ฯ		
รวม			40	

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 การศึกษาจากเอกสารโดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Study)

โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารรายงานการวิจัย สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ต่าง ๆ บทความทางวิชาการ สิ่งพิมพ์ และสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Internet) ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น สังคมผู้สูงอายุ ความต้องการ ของผู้สูงอายุ การบริหารจัดการศูนย์บริการผู้สูงอายุ แผนยุทธศาสตร์ และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ งานวิจัย เพื่อเป็นกรอบในการวิจัย รวมทั้งสร้างแนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกและการทำสนทนากลุ่ม

นอกจากนี้ยังได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเทศบาลนครนนทบุรี เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ และพื้นฐานความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ

3.1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา เชิงคุณภาพ แต่ด้วยจังหวัดนนทบุรี เป็นจังหวัดที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีปิดบริการติดต่อกันเป็นเวลานานมาก จึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

- ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในประเด็นสำคัญต่าง ๆ โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี เป็นผู้แนะนำ นอกจากนี้ยังใช้การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการเพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลและสร้างสัมพันธภาพกับผู้สูงอายุ อีกด้วย ซึ่งในการสนทนากลุ่มนี้เกิดขึ้นได้เนื่องจากในห้วงเวลาดังกล่าวมี

การเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น จึงทำให้ผู้วิจัยได้พบกับสมาชิกผู้สูงอายุของเทศบาลนครนนทบุรี

- ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลอย่างเจาะจง กับผู้ทำหน้าที่บริหารศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี โดยกลุ่มนี้ เป็นผู้บังคับบัญชา และเพื่อร่วมงานของผู้วิจัย

ตารางที่ 3.2 ขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงาน

เดือน	มีนาคม	เมษายน		พฤษภาคม		มิถุนายน	
	2564	1-15	16-30	1-15	16-31	1-15	16-30
วันที่	16-31	1-15	16-30	1-15	16-31	1-15	16-30
ออกแบบวิธีการเก็บข้อมูล							
สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและเก็บข้อมูล							
วิเคราะห์ข้อมูล							
สรุปผล และอภิปราย							

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ (Guide-Line-Interview) เพื่อใช้ประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) โดยสร้างเครื่องมือ ตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ใช้คำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ทำให้ได้ข้อมูลหลากหลายแง่มุม ซึ่งคำถามสำหรับสัมภาษณ์ มีดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ อาชีพ ระดับ การศึกษา สถานภาพ ตำแหน่ง
2. รูปแบบการจัดกิจกรรมและบริการของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาล นครนนทบุรี อาทิ กิจกรรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อและการออกกำลังกาย กิจกรรม

นันทนาการ กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ ตอบสนองความต้องการของสมาชิกผู้สูงอายุและมีผลให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุดีขึ้น มากน้อยเพียงใด

3. สภาพแวดล้อมกายภาพศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี อาทิ อาคาร ห้องกิจกรรม สถานที่จอดรถ สถานที่ตั้ง มีความเหมาะสมต่อการใช้บริการหรือไม่

4. ทรัพยากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี อาทิ การสมัครสมาชิก ค่าธรรมเนียมการใช้บริการ เจ้าหน้าที่ งบประมาณ วิทยากรจิตอาสา เครือข่าย การดำเนินงาน และเทศบัญญัติ เทศบาลนครนนทบุรี เรื่องการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

5. ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการ

- สาเหตุที่ผู้สูงอายุสมัครเป็นสมาชิกศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี
- ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ อันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีบ้างหรือไม่ อย่างไร
- ปัญหาหรืออุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี
- ข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการปรับปรุงการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างไรบ้าง
- ปัจจัยใดที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาล นครนนทบุรี

3.3.2 เครื่องมือช่วย เช่น คอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายรูป เป็นต้น

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และใช้วิธีการตีความตามเนื้อหา โดยจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและจำแนกวิเคราะห์ตามประเด็นคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลงานวิจัยโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาที่ได้วิเคราะห์เนื้อหาตามสภาพเป็นจริงด้วย เพื่อได้ผลการวิจัยที่ชัดเจน และสามารถนำผลใช้ได้จริง เพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ จำนวน 30 คน ทั้งสมาชิกกิตติมศักดิ์ สมาชิกสามัญ และสมาชิกวิสามัญ นอกจากนี้ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี โดยจะนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

- ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกประเภทกิตติมศักดิ์ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี
- ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกประเภทสามัญ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี
- ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกประเภทวิสามัญ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

4.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมและบริการของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

กรมกิจการผู้สูงอายุ ได้กำหนดมาตรฐานการดำเนินงานของ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในประเทศไทย ด้านการจัดกิจกรรมและบริการ คือ การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิต ที่ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ผ่อนคลาย ทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งกิจกรรมประกอบไปด้วย การส่งเสริมสุขภาพกาย และใจ การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะช่วยเสริมสร้างคุณค่าในตัวเอง รวมถึงการพัฒนาอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชนในพื้นที่ของเทศบาลนครนนทบุรี เพื่อให้ดูแลผู้สูงอายุจึงจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ โดยมุ่งหวังว่าผู้สูงอายุจะป่วยน้อยลง มีสุขภาพแข็งแรง มีอายุยืนยาว เป็นสังคมผู้สูงอายุ จึงก่อตั้งศูนย์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มให้มีโอกาสและมีพื้นที่ในการแสดงศักยภาพ มีทักษะและพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเอง

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี เกิดขึ้นจากชมรมผู้สูงอายุของเทศบาลนครนนทบุรีได้ประชุมหารือกันในกลุ่มสมาชิก และเสนอให้เทศบาลนครนนทบุรีจัดหาสถานที่สำหรับให้ผู้สูงอายุได้ใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เทศบาลนครนนทบุรีจึงได้นำข้อเสนอของชมรม

ผู้สูงอายุไปจัดทำโครงการก่อสร้างอาคารศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขึ้น ด้วยความมุ่งหวังที่จะให้ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลาย ที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับผู้สูงอายุ ในการนำข้อเสนอและรูปแบบกิจกรรมที่ ผู้สูงอายุต้องการ

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เป็น อาคาร 5 ชั้นที่ 8,158 ตารางเมตร โดยใช้งบประมาณ 177 ล้านบาท กิจกรรมที่ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีให้บริการประกอบด้วย

ชั้นที่ 1 ไม้พลอง-จินกังกง-ห้วยตันกง พลังลมปรมาณ ให้แก่ก-เต้าเต๋อซิ่นซี แอโรบิก-สีน้ำ สร้างสรรค์-กลองยาว-ห้องวิชาภาษาอังกฤษ-ห้องวิชาภาษาจีนกลาง-คลินิกสุขภาพ

ชั้นที่ 2 ธรรมะ-โยคะ-พัฒนาจิต-ห้องเก้าอี้ขวดไฟฟ้า-ห้องอุปกรณ์ออกกำลังกาย

ชั้นที่ 3 ศูนย์สารนิเทศเพื่อการเรียนรู้ กิจกรรมพื้นบ้าน-กิจกรรมพัฒนาสมองดนตรีไทย อังกฤษนาฏศิลป์และรำวง -รำดอกบัวและรำพัดจีน ไลน์แดนซ์-สืลาศ ฝึกการออกเสียงและการร้อง เพลง

ชั้นที่ 4 ตารางเก้าช่อง-ยางยืด-ดนตรีสากล-คาราโอเกะ-ปิงปอง-ฮูลาฮูป-หมากรุก-หมากฮอส

ชั้นที่ 5 ห้องอบรมกิจกรรมกลุ่มใหญ่ในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

จากการวิจัยพบว่า

ผู้บริหารเทศบาลนครนนทบุรีได้กล่าวถึงผู้สูงอายุในพื้นที่ว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างของประชากรที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากขึ้นเป็นปัจจัยสำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้อง จัดบริการสาธารณะด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มวัยผู้สูงอายุเพราะเป็นเรื่อง เร่งด่วนที่ต้องให้ความสำคัญและดำเนินการในทันที (นายกเทศมนตรีนครนนทบุรี เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2564)

เมื่อพิจารณาตามแนวความคิดที่เทศบาลนครนนทบุรีนำมาใช้ในการดำเนินงานศูนย์ พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ

1) พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2596 และแก้ไขเพิ่มเติม
2) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์ปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม

3) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

4) การบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล

5) เทศบัญญัติเทศบาลนครนนทบุรี เรื่องการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี พ.ศ. 2556

มีการจัดตั้งคณะกรรมการจำนวน 2 ชุด ตามคำสั่งเทศบาลนครนนทบุรี ที่ 2109/2555 ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2555 คือ

(1) คณะกรรมการอำนวยการ ซึ่งมีนายกเทศมนตรีนครนนทบุรีเป็นประธาน

(2) คณะกรรมการดำเนินงาน ซึ่งมีปลัดเทศบาลนครนนทบุรีเป็นประธาน มีภารกิจและหน้าที่ในการกำหนดวิธีการและแนวทางปฏิบัติ เสนอนโยบายและแผนดำเนินงาน ควบคุมการปฏิบัติงานตลอดจนติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรีให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และได้ดำเนินการจัดทำร่างเทศบัญญัติ เทศบาลนครนนทบุรี เรื่อง การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

เทศบัญญัติ เทศบาลนครนนทบุรี เรื่อง การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี โดยคณะกรรมการดำเนินงานได้ประชุมพิจารณากำหนดเนื้อหา

หมวด 1 บททั่วไป กำหนดให้มี วัตถุประสงค์ของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ สถานที่ตั้งและการดำเนินงานของศูนย์

หมวด 2 คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กำหนดให้มีจำนวน 2 คณะ ประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการดำเนินงาน

หมวด 3 สมาชิกของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กำหนดให้มี 3 ประเภท คือ สมาชิกกิตติมศักดิ์ สมาชิกสามัญและสมาชิกวิสามัญ ซึ่งมีคุณสมบัติแตกต่างกันไปในแต่ละประเภท ตลอดถึงการให้อำนาจนายกเทศมนตรี กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมและค่าบริการอื่น ๆ ได้ตามความจำเป็น

คณะกรรมการดำเนินงานได้จัดทำร่างเทศบัญญัติเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้นำเสนอคณะกรรมการอำนวยการอนุมัติ และจัดทำญัตติเสนอต่อสภาเทศบาลนครนนทบุรีพิจารณา ซึ่งสภาเทศบาลได้ประชุมพิจารณาอนุมัติ ในการประชุมสภาเทศบาลนครนนทบุรี สมัยสามัญ สมัยที่ 3 ครั้งที่ 3 ประจำปี พ.ศ. 2556 เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2556 และผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรีได้ลงนามให้ความเห็นชอบแล้ว

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี เป็นการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่กลุ่มวัย ประกอบกับมีชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จำนวน 40 ชมรม ประกอบด้วยการออกกำลังกายในรูปแบบต่าง ๆ อาทิเช่น แอโรบิค ไทเก๊ก จีนจังกง ไม้พลอง หวายนันทงพลึงลมปราณ ฝ่าหลุนต้าฝ่าเต๋า นอกจากนี้ยังมีต้องการกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพกายและใจ

อาทิเช่น การปฏิบัติธรรม โยคะ การระบายสีน้ำสรัสวรรค์ การเรียนภาษาต่างประเทศ กิจกรรมเข้าจังหวะพื้นบ้าน การฝึกออกเสียง และร้องเพลง ดนตรีไทย ดนตรีสากล กีฬา โยนบอล ไลน์แดนซ์ ลากรูป ปิงปอง ตารางเก้าช่อง

ผู้สูงอายุจิตอาสาหมอนเวียนให้เกียรติมาเป็นวิทยากรและผู้นำในแต่ละกิจกรรมตาม ตารางการให้บริการเป็นประจำทุกวันเพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ เกิดการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีโอกาสใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เปิดพื้นที่ให้โอกาสผู้สูงอายุแสดงและใช้ศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคมอย่างเต็มที่และวัตถุประสงค์สำคัญในแรกเริ่ม คือการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมดูแลสุขภาพด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ (หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ, เทศบาลนครนนทบุรี เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2564)

นับตั้งแต่ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีก่อตั้งมีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเรื่อยมา โดยมีนายกเทศมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในสายงานบริหาร มีปลัดเทศบาลเป็นผู้บังคับบัญชาในสายงานประจำ มี ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการกอง เป็นผู้บังคับบัญชาสายงานที่รับผิดชอบ การบริหารศูนย์ฯ เป็นภารกิจหนึ่งของงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ สำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันศูนย์ฯ มีจิตอาสาทำหน้าที่เป็นครูสอนกิจกรรม จำนวน 250 คน มีบุคลากรดำเนินงานรวมทั้งสิ้น 27 คน จิตอาสาช่วยดูแลศูนย์ฯ นับว่าจิตอาสาจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้กิจกรรมดำเนินต่อไป บทบาทของจิตอาสา นอกเหนือจากการเป็นผู้นำกิจกรรมแล้ว จิตอาสายังมีบทบาทในดูแลสมาชิก การให้ข้อมูลและความช่วยเหลือเกี่ยวกับบริการทางกฎหมาย การให้ข้อมูลและความช่วยเหลือเกี่ยวกับบริการทางการแพทย์ การให้ข้อมูลและความช่วยเหลือเกี่ยวกับสุขภาพผู้สูงอายุ การให้ข้อมูลและความช่วยเหลือด้านการขนส่ง การวางแผนหรือการประสานความร่วมมือในการจัดกิจกรรมพิเศษ เช่น เทศกาล งานประเพณีต่าง ๆ วันสำคัญทางศาสนา การติดต่อทางโทรศัพท์ การทำงานเกี่ยวกับจดหมายข่าวและการทำหน้าที่รับรองหน่วยงาน/กลุ่ม/องค์กรที่มาศึกษาดูงาน ด้านการให้บริการพบว่า ศูนย์ฯ มีบริการทั้งภายในและภายนอกศูนย์ฯ ซึ่งบางกิจกรรมที่ไม่ได้รับความสนใจทางศูนย์ฯ ได้ปรับเปลี่ยนโดยการปิดบางกิจกรรมและเพิ่มบางกิจกรรมที่ได้รับความสนใจ ดังนี้ (ผู้อำนวยการสำนักสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2564)

1) กิจกรรมด้านสุขภาพกาย กิจกรรมที่มี ได้แก่ รำตะบอง ไข่เค็ม พลังลมปราณ ผ่าหลุนต้าฝ่าจินกันกง เต้าเต๋อซันซี แอโรบิค โยคะ มีห้องออกกำลังกาย หรือ

2) กิจกรรมด้านสังคม กิจกรรมที่มี ได้แก่ ปฏิบัติธรรม, กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันลอยกระทง การจัดเลี้ยงวันคล้ายวันเกิดสมาชิก รำวง ลีลาศ ไลนแดนซ์) กิจกรรมเข้าจังหวัดพื้นบ้าน และกลองยาว

3) กิจกรรมด้านงานอดิเรก กิจกรรมที่มี ได้แก่ หมากรุก, หมากฮอส มีกิจกรรมวาดภาพดนตรี (เช่น ร้องเพลง คาราโอเกะ คอร์ส เครื่องดนตรี) นาฏศิลป์ ดนตรีไทย

4) กิจกรรมด้านวิชาการ กิจกรรมที่มี ได้แก่ คอมพิวเตอร์ การบรรยายให้ความรู้เรื่องภาษา อื่น ๆ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษายจีน ห้องสมุด/ให้ยืมหนังสือ

การให้ความรู้เรื่องสุขภาพและการร่วมกิจกรรมภายนอกศูนย์ฯ ดำเนินการผ่านเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุชุมชน เทศบาลนครนนทบุรี 40 ชมรม โดยจัดสรรงบประมาณ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมภายนอกศูนย์ฯ โดยการสนับสนุนให้แต่ละชุมชน ตั้งชมรมผู้สูงอายุ (มีสมาชิก 30 คนขึ้นไป โดยมีข้อบังคับให้มีการจัดอบรมความรู้แก่สมาชิกปีละ 1 ครั้ง แล้วแต่ความสนใจของสมาชิก เพื่อให้เครือข่ายมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ และร่วมทำงานร่วมกับเครือข่ายส่งเสริมสุขภาพในชุมชน ได้แก่ อาสาสมัคร (อสม./อผส. จิตอาสา) สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (คสมช) ทั้งนี้ การเกิดศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุนอกจากจะเป็นหนึ่งกิจกรรมที่ตอบสนองต่อนโยบายการส่งเสริมสุขภาพแล้ว ศูนย์ฯ ยังเป็นสถานที่จัดกิจกรรมที่เน้นการให้บริการเชิงรับที่ต้องการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะที่ดีทั้ง 5 มิติ คือ กาย จิต อารมณ์ สังคม จิตวิญญาณ ซึ่งการบริหารจัดการของศูนย์ฯ นั้นส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะที่ดี ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- สุขภาวะที่ดีของผู้สูงอายุภายในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต
- ผู้สูงอายุต้องมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง
- ผู้สูงอายุมีความสุขและสบายใจ
- ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี
- ผู้สูงอายุมีสุขภาพทางอารมณ์ที่ดีและรู้สึกผ่อนคลาย
- ผู้สูงอายุได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถ

การเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุให้มีความสมบูรณ์ทางร่างกาย มีแนวทาง 2 ประการ ดังนี้

ประการแรก การส่งเสริมพัฒนากิจกรรมและเสริมสร้างสุขภาพที่พึงประสงค์แก่ผู้สูงอายุ โดยจัดกิจกรรมชุมชนที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในวัยสูงอายุเช่นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและจัดเป็นโครงการในระยะยาวการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่องการจัดกิจกรรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพในวัยเด็กและวัยทำงานเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับวัยสูงอายุ

ประการที่สอง การสรุปการสนับสนุนชุมชน เสริมสร้างสุขภาพในด้านองค์ความรู้ เครือข่ายวัสดุอุปกรณ์ทุนและบุคลากรเพื่อให้ชุมชนมีชีวิตที่มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการ จัดบริการและสร้างความตระหนักให้เกิดเป็นชุมชนเสริมสร้างสุขภาพซึ่งต้องมีส่วนร่วมจากทุกส่วนของสังคมมิใช่การบริการที่จัดให้โดยระบบบริการสาธารณสุข และยังรวมถึงการกระทำและ กระบวนการส่งเสริมปฏิบัติเกื้อหนุนและเพิ่มความสามารถเพิ่มสมรรถนะการควบคุมและพัฒนา สุขภาพให้แก่บุคคลครอบครัวและชุมชนตลอดจนบูรณาการสร้างเสริมสุขภาพทางกายจิตสังคมอย่างเป็นระบบและควรดำเนินงานให้ความสำคัญในทุกมิติของผู้สูงอายุอย่างเชื่อมโยง ชุมชนต้องมีการ รวมตัวกันหรือรวมกลุ่มกันเพื่อดูแลส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการรวบรวมปัญหาต่าง ๆ มาวิเคราะห์ วางแผนดำเนินการเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ให้เป็นผู้สูงอายุที่มีความสามารถแสดงศักยภาพได้ ตามถนัด เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองเช่นการจัดให้มีการรวมกลุ่มเพื่อให้มีกิจกรรมส่งเสริม สุขภาพผู้สูงอายุกิจกรรมทางด้านประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ การฟังเทศน์ฟังธรรม (ผู้อำนวยการกอง สวัสดิการสังคม เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2564)

ศูนย์เริ่มเปิดรับสมัครสมาชิกเรื่อยมาตั้งแต่เดือนกันยายน 2555 และในปี 2558 มี สมาชิกถึง 6,383 คน แต่ในปัจจุบันปี 2564 มีสมาชิกเหลือเพียง 1,321 คน (ข้อมูลจาก ศูนย์พัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี)

จากการวิจัยพบว่า จำนวนสมาชิกของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนคร นนทบุรี มีแนวโน้มลดลงในทุกปี อาจด้วยผลกระทบตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมาเกิดการเกิดโรคอุบัติ ใหม่ในโลกขึ้น โรคติดเชื้ออุบัติใหม่ที่มีการแพร่ระบาดเป็นวงกว้างและเป็นปัญหาสาธารณสุขทั่วโลก คือ การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบการระบาดไปทั่วโลกเช่นกันและมีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก การติดต่อของโรคพบการแพร่ระบาดแบบฝอยละออง (Droplet transmission) ร่วมกับการสัมผัส (contact transmission) ทำให้การสมาชิกไม่ต่ออายุสมาชิกที่กำหนดไว้เป็นรายปี (หัวหน้างาน ส่งเสริมสุขภาพ เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2564)

บัญชีค่าธรรมเนียม ตามเทศบัญญัติเทศบาลนครนนทบุรี เรื่อง การบริหารจัดการศูนย์ พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี พ.ศ. 2556 ค่าสมาชิกรายปี มีอัตราต่างกันคือ

- สมาชิกในเขตเทศบาล ประเภทสมาชิกสามัญ อัตราค่าบริการ 400 บาท และ วิสามัญ 600 บาท
- สมาชิกนอกเขตเทศบาล ประเภทสมาชิกสามัญ อัตราค่าบริการ 700 บาท และ วิสามัญ 900 บาท

สมาชิกผู้สูงอายุ จึงไม่ต่ออายุสมาชิกรายปี พ.ศ. 2564 เนื่องจากไม่ได้เข้ามาใช้บริการ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีเพราะรูปแบบกิจกรรมเป็นการรวมกลุ่ม ทำให้

เสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ง่ายมากกว่าคนในวัยอื่น ๆ เนื่องจากระบบภูมิคุ้มกันโรคที่ต่ำลงตามวัย ต้องให้ความสำคัญในการดูแลเป็นพิเศษ จึงไม่ควรออกจากบ้านพัก

กลุ่มกิจกรรมและใช้บริการภายในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพกาย เช่น รำตะบอง ไท้เก๊ก พลังลมปราณ ฝ่าหลุนต้า ฝ่าจินกันกง เต้าเต๋อซิ่น แอโรบิคโยคะ ห้องฟิตเนส หรือจะเป็นกิจกรรมด้านสังคม ปฏิบัติธรรม กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันลอยกระทง การจัดเลี้ยงวันคล้ายวันเกิดสมาชิก ที่ผู้สูงอายุนิยมการจัดรำวง ลีลาศ โលน์แดนซ์ กิจกรรมเข้าจังหวัดพื้นบ้าน และกลองยาว ร้องเพลง คาราโอเกะ คอร์สเครื่องดนตรี นาฏศิลป์ ดนตรีไทย เหล่านี้ เป็นกิจกรรมที่ต้องห้ามสำหรับการควบคุมโรคติดต่อของจังหวัดนนทบุรี ทำให้ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีต้องปิดให้บริการมาเกือบ 1 ปี แม้จะมีการเปิดให้บริการบางกิจกรรมตามแนวทางการควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แต่ก็มีปิดบริการในกิจกรรมที่ผู้สูงอายุชื่นชอบ คือ คาราโอเกะ

เมื่อพิจารณาอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญคือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ผู้คนว่างงาน เนื่องจากการปิดกิจการของสถานประกอบการต่าง ๆ ทำให้ผู้สูงอายุที่บุตรหลานเลี้ยงดูพิจารณาแล้วในช่วงเวลานี้ไม่ควรต้องเสียค่าใช้จ่ายในด้านนี้ และควรเก็บเงินไว้ในยามจำเป็นในเรื่องอื่น ๆ ที่สำคัญกว่าต้องมาชำระเงินค่าธรรมเนียมรายปีการใช้บริการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี (ปลัดเทศบาลนครนนทบุรี เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2564)

ในประเด็นเรื่องค่าธรรมเนียมรายปีในภาวะที่สมาชิกผู้สูงอายุมีความเดือนร้อนทำให้ไม่สามารถต่อสมาชิกรายปีได้ และไม่มาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เทศบาลนครนนทบุรีจะดำเนินการปรับปรุงเทศบัญญัติเทศบาลนครนนทบุรี เรื่องการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี พ.ศ. 2556 ได้ในการลดราคาอัตราค่าธรรมเนียม หรืองดเว้นได้ ผ่านกระบวนการบัญญัติและใช้เทศบัญญัติเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ที่ต้องดำเนินการโดยนำเข้าสู่ประชุมสภาท้องถิ่น(สมาชิกกิตติมศักดิ์ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2564)

ผลสำเร็จของการดำเนินงานจากการดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านกิจกรรมและการบริการ ทำให้ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนนทบุรีได้รับการดูแลส่งเสริมสุขภาพทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรม (นายกเทศมนตรีนครนนทบุรี เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2564)

กิจกรรมต่าง ๆ ผู้สูงอายุจะเลือกเองว่า ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมอะไรได้ตามความต้องการ และไม่จำกัดจำนวนครั้งในการทำกิจกรรม เช่น การออกกำลังกายรำตะบอง ไท้เก๊ก เป็นที่ชื่นชอบเพราะได้ยืดเหยียดกล้ามเนื้อ ทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรงขึ้น และวิทยากรที่มาสอนก็มีความชำนาญ และให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี (สมาชิกสามัญ เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2564)

ห้องเรียนออนไลน์ เป็นทางเลือกใหม่สำหรับยุคนี้ แต่อยากให้เป็นกิจกรรมสอนออกกำลังกายเพราะในปัจจุบัน ไม่ได้ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแล้ว เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 (สมาชิกร่วมสมัย เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2564)

กิจกรรมด้านวิชาการ ประเภทให้ความรู้ด้านสุขภาพ อยากให้มีการจัดอบรมความรู้ใหม่ ๆ ด้านสมุนไพรไทย ที่ดูแลรักษาโรคและให้นำต้นกล้า หรือเมล็ดพันธุ์ มาแจกให้ไปปลูกที่บ้าน และสอนวิธีการปรุงสมุนไพร หรือวิธีการนำไปใช้ เพราะการสอนในปัจจุบันเป็นรูปแบบ แนะนำให้รู้จักและสาธิตให้ดูในการปรุง แล้วพอกลับไปบ้าน ไม่สามารถนำมาใช้ได้เองอย่างต่อเนื่อง ทำให้อบรมไปได้รับไปเป็นแค่เพียงรู้ แต่ไม่ได้ไปใช้ประโยชน์ดูแลสุขภาพตัวเองและครอบครัวได้อย่างแท้จริง (สมาชิกร่วมสมัย เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2564)

กิจกรรมที่ผู้สูงอายุ ชื่นชอบมาก ๆ อาทิ การออกกำลังกายห้องฟิตเนส มาเป็นประจำ บางครั้งกิจกรรมหลายอย่างก็ต้องหยุด เพราะป้องกันระยะห่างทางสังคมเสมอไป (สมาชิกร่วมสมัย เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2564)

กิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพและดูแลสุขภาพ เช่น นวดแบบแผนไทย ฝึกกล้ามเนื้อต่าง ๆ กายภาพบำบัดเบื้องต้น เป็นลักษณะศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแบบครบวงจร ทั้งส่งเสริมและรักษาสุขภาพ จะสร้างความสุขให้กับผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น (สมาชิกร่วมสมัย เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2564)

4.2 สภาพแวดล้อมกายภาพศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

ภายในปี พ.ศ. 2568 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) จำนวนผู้สูงอายุจะมีประมาณ 14.4 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นเกินร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด กล่าวคือจะมีผู้สูงอายุ 1 คน ในประชากรทุก ๆ 5 คน จากแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วย 6 มาตรการ และมาตรการที่ 6 คือ มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย ซึ่งเทศบาลนครนนทบุรี ได้จัดพื้นที่สำหรับรองรับการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น กว้างขวาง และจะพัฒนาพื้นที่ให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุต่อไป (ผู้อำนวยการสำนักสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2564)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของจำนวนผู้สูงอายุ โดยต้องจัดบริการสาธารณสุขให้เหมาะสมประชากรในพื้นที่ของตนเองที่จะต้องใช้บริการจากรัฐในรูปแบบต่าง ๆ อีกทั้งจำเป็นต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกายผู้สูงอายุที่มีความเสื่อมถอยของร่างกาย ได้แก่ สายตาพร่ามัวจากภาวะเสื่อมตามวัย หรือการเป็นโรคต่อกระดูก การทรงตัวและการเคลื่อนไหวที่ไม่มั่นคงจากการเป็นโรคเกี่ยวกับกระดูก

ข้อ กล้ามเนื้อ รวมถึงการรับรู้ของประสาทสัมผัสต่อความเจ็บ ความร้อน ลดลง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยภายในของกระบวนการสูงอายุซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ เพียงแต่ชะลอให้ความเสื่อมถอยช้าลงและคงไว้ซึ่งความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง เมื่อความสมบูรณ์ของร่างกายผู้สูงอายุ ไม่เหมาะสมกับการพักอาศัย หรือการทำกิจกรรมสาธารณะไม่ได้เหมือนเดิม และเทศบาลนครนนทบุรีให้ความสำคัญกับการจัดพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ เช่น ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ก็ออกแบบอาคารให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุที่ร่างกายมีความเสื่อมตามไปวัย เช่น ทางเดิน ลิฟท์ระหว่างชั้น แสงสว่าง (นายกเทศมนตรีนครนนทบุรี เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2564)

สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ออกแบบไว้เพื่อคนทั่วไปไม่ใช่ผู้สูงอายุ ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตประจำวันไม่ก่อให้เกิดอันตรายและปลอดภัยกับผู้สูงอายุ ซึ่งครอบคลุมถึงที่อยู่อาศัย สถานที่สาธารณะ สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะเมื่อต้องอยู่ตามลำพัง หรือทำกิจกรรมคนเดียว ไม่มีผู้ดูแล ก็จะลดโอกาสสับสนหรือป้องกันอุบัติเหตุจากหกล้ม ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุได้รับบาดเจ็บ อาจเกิดความพิการหรือทุพพลภาพส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความทุกข์ใจในการดำรงชีวิต ดังนั้นแนวคิดการจัดพื้นที่ให้แก่ผู้สูงอายุ ต้องยึดหลักการ Universal Design ในการพัฒนาพื้นที่ภายในของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีให้สอดคล้องกับหลักการนี้ทั้งนี้ และในอนาคตจะพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ เช่น สวนสาธารณะ ให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ (ผู้อำนวยการสำนักการช่าง เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2564)

กรมกิจการผู้สูงอายุ ได้กำหนดมาตรฐานการดำเนินงานของ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในประเทศไทยด้าน สภาพแวดล้อมกายภาพสภาพทางกายภาพของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ อันได้แก่ ตัวอาคารสถานที่ ขนาดพื้นที่ใช้สอย การจัดวางผังของห้อง การเข้าถึง ตลอดจนสถานะของการใช้งาน ได้แก่ อุณหภูมิ ความสว่าง ความชื้น การระบายอากาศ ความปลอดภัย ความสะดวกสบาย ซึ่งส่งผลต่อการใช้งานอาคารทั้งในด้านบวกและลบ

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี มีคุณค่าในการช่วยให้ผู้สูงอายุได้มีศูนย์บริการที่ทำให้ผู้สูงอายุได้ใช้บริการในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ได้ เพราะจุดแข็งคือ อาคารสถานที่ ห้องน้ำ ห้องกิจกรรมมีการตกแต่ง สวยงาม โอเอียง สะดวกสบาย มีที่จอดรถรองรับรถยนต์ส่วนบุคคลจำนวนมาก การเดินทางสะดวกมีรถประจำทางสาธารณะให้บริการ หลากหลายชนิด อาทิ รถเมล์ รถแท็กซี่ การวางผังของห้องกิจกรรมต่าง ๆ ทั้ง 5 ชั้น มีความเหมาะสมมาก ห้องกิจกรรมที่ผู้สูงอายุชื่นชอบ เช่น ห้องคาราโอเกะ ห้องดนตรี จะมีผู้ใช้บริการเต็มตลอดเวลา และเป็นผู้สูงอายุที่ใช้ห้องเป็นประจำทุกวัน ทำให้ผู้สูงอายุบางท่านที่สนใจไม่ได้เข้าใช้บริการ จึงมีทัศนคติเชิงลบในการรับบริการว่า ผู้ที่จะใช้บริการต้องเป็นกลุ่มคนที่มีเศรษฐกิจ ฐานะดี เป็นเพื่อนคนสนิทกันเท่านั้น เนื่องจากอาคารมี

ขนาดใหญ่ โอโถงและมีสภาพแวดล้อมกอบกับผู้มาใช้บริการส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่เป็นอดีตข้าราชการบำนาญที่มีตำแหน่งทางสังคม (สมาชิกกิตติมศักดิ์ เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2564)

เทศบาลนครนนทบุรี มีแผนงานที่จะขยายศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้กระจายไปตามชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการโดยสะดวก ลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และสร้างสังคมผู้สูงอายุโดยการจัดสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคยกับที่พักอาศัย ทำให้ไม่รู้สึกรู้สึกมีความแตกต่างของผู้สูงอายุในชุมชนโดยพิจารณาการจัดสร้างศูนย์ฯ เป็นลักษณะพื้นที่ใช้สอยเอนกประสงค์ สามารถให้ผู้สูงอายุร่วมทำกิจกรรมได้ครบถ้วน ตรงกับความต้องการของสมาชิกศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ต้องการให้มีการจัดสร้างศูนย์ฯ ใกล้บ้าน เพื่อประหยัดการเดินทางไกล (สมาชิกสามัญ วันที่ 21 มีนาคม 2564)

แนวคิดการกระจายบริการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี มีการออกแบบให้มีลักษณะทางกายภาพของศูนย์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพสังคมและปัจจัยทางสังคมผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนด้วย จะมีความแตกต่างจากศูนย์เดิมในเรื่องสภาพภูมิทัศน์ของอาคาร คือให้มีขนาดเล็กลง เข้าถึงได้ง่าย ตรงกับความต้องการของสมาชิกศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ที่มองว่าศูนย์ฯ มีความหรูหรา ใหญ่โต มีความเป็นส่วนราชการ เวลามาร่วมกิจกรรมทำให้รู้สึกเป็นทางการ ไม่ผ่อนคลาย (สมาชิกสามัญ วันที่ 21 มีนาคม 2564)

การเดินทางของสมาชิกจากที่พักอาศัยมายังศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี บางคนต้องใช้เวลาในการเดินทางเพราะไกลไม่สะดวกในการเดินทางที่จะมาใช้บริการในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อีกทั้งภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณาว่าจะมาร่วมกิจกรรมได้บ่อยครั้งแค่ไหน (สมาชิกวิสามัญ วันที่ 21 มีนาคม 2564)

การจราจรติดขัดในช่วงเวลาเร่งรีบ นักเรียน นักศึกษา ผู้คนก็เดินทางไปทำงานทำให้ผู้สูงอายุเสียเวลาในการเดินทาง มีการเพิ่มเวลาให้บริการในช่วงเวลาก่อนและหลังเวลาราชการ (สมาชิกสามัญ วันที่ 21 มีนาคม 2564) การให้บริการนอกเวลาราชการก็เป็นวิธีการหนึ่งที่เทศบาลนครนนทบุรี สามารถส่งต่อบริการให้กับผู้สูงอายุได้ตามความต้องการ ซึ่งงานบริการอื่น ๆ เช่น งานบัตรประจำตัวประชาชนและทะเบียนราษฎรก็มีการให้บริการนอกเวลาราชการอยู่แล้ว

การใช้งานของห้องกิจกรรมต่าง ๆ มีการพัฒนาปรับปรุงให้ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งเทศบาลนครนนทบุรีให้ความสำคัญมากในการพัฒนาห้องกิจกรรมต่าง ๆ เพียงพอกับจำนวนสมาชิกที่ใช้งาน ตรงกับความเห็นของสมาชิกที่อยากให้ขยายห้องร้องเพลง ห้องเต้นรำ ที่มีสมาชิกใช้งานจำนวนมาก แออัดจนเกินไป ควรปรับปรุงห้องให้มีความเหมาะสม เข้าไปแล้วรู้สึกสะดวกสบาย สามารถทำกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม (สมาชิกกิตติมศักดิ์ วันที่ 9 เมษายน 2564 และสมาชิกวิสามัญ วันที่ 21 มีนาคม 2564)

สภาพอาคารศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี เปิดใช้งานมานานกว่า 8 ปี แล้วบางจุดมีสภาพชำรุดต้องมีการซ่อมแซม ปรับปรุง เนื่องด้วยทรัพย์สินทางราชการมีกระบวนการขั้นตอนในการขออนุมัติจัดซ่อมจึงสามารถหาผู้รับจ้างมาซ่อมได้ ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถใช้งานห้องกิจกรรมได้เป็นปกติ (หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2564) ห้องกิจกรรมมีความชำรุด อาทิ พื้นไม้ห้องสัปปะหลดล่อน ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ก็ไม่สามารถดำเนินการได้ทันที (สมาชิกกิตติมศักดิ์ เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2564) พื้นไม้ปาร์เก้หลุดร่อน ในห้องกิจกรรม ควรเร่งรีบปรับปรุงซ่อมแซม เพราะอาจเป็นสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุระหว่างที่ผู้สูงอายุใช้งาน ควรมีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบสภาพการใช้งานอาคารเป็นประจำ (สมาชิกวิสามัญ เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2564)

ความไม่สมบูรณ์ของการใช้งานศูนย์ฯที่เป็นข้อด้อยของสภาพพื้นที่ไม่สมบูรณ์ต่อการให้บริการ เช่น สภาพพื้นที่ทั้งภายนอกและภายในมีความเสื่อมโทรมตามระยะเวลา เช่น สีของอาคารผิวพื้นนอกอาคาร อาจไม่สวยงามเหมือนเดิมจำเป็นต้องปรับปรุง (สมาชิกสามัญ เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2564) สภาพทางกายภาพภายนอกอาคารศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ควรมีพื้นที่สีเขียว ต้นไม้ สวนสมุนไพร ให้ความรู้สึกรวมชาติ ผ่อนคลาย ผู้สูงอายุ จะได้มีพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ ระหว่างรอเข้าร่วมกิจกรรม หรือระหว่างรอบุตรหลานมารับกลับบ้าน (สมาชิกสามัญ เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2564) ตรงกับแนวทางการบริหารศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ที่ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกให้มีความสมบูรณ์ สวยงาม ปลอดภัย ต่อการใช้งาน

4.3 กลไกและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

ความสำเร็จของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี คือ ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากการรับบริการสาธารณะที่เทศบาลได้จัดสรรตามบริบทของสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยมีกลไกและการบริหารจัดการเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อน ประกอบด้วย

1. ด้านวัสดุอุปกรณ์

วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องจัดหามาใช้ภายในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีความเหมาะสมต่อการใช้งานในทุกมิติทั้งการจัดหา บำรุงรักษาซ่อมแซม มีข้อระเบียบในการใช้งานทั้งบุคลากรภายในศูนย์ฯ และสมาชิกที่เข้ามาใช้งาน ซึ่งการจัดการในปัจจุบันมีการตรวจสอบและจัดหามาใช้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน สำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ได้มีการสำรวจความต้องการใช้วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ตามความจำเป็นในการใช้งานบริการผู้สูงอายุ และเพื่อดำเนินการงานด้าน

บริหารทั่วไปแก่บุคลากรภายใน (ผู้อำนวยการสำนักสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2564)

การซ่อมแซมปรับปรุงห้องกิจกรรมการซ่อมแซมด้านงานช่างบางประเภทวิธีการงบประมาณอยู่ในหมวดครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ทำให้ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานนานกว่าการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ทั่วไป (หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2564) ประเด็นนี้เป็นจุดอ่อนในการบริหารจัดการด้านวัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ ที่ต้องมีแนวทางในการบริหารจัดการต่อไป

สมาชิกศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี มีการนำวัสดุ อุปกรณ์ของตนเองมาใช้ในการทำกิจกรรม เช่น อุปกรณ์ในห้องดนตรี ห้องร้องเพลง ส่งเสริมให้กิจกรรมมีความสมบูรณ์แบบมากขึ้น เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน (นายกเทศมนตรีนครนนทบุรี เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2564) ถือเป็นโอกาสของพัฒนาศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีที่มีสมาชิกให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ในการทำกิจกรรมภายในศูนย์สะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างสมบูรณ์

2. ด้านเจ้าหน้าที่

การปฏิบัติงานของบุคลากรภายในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี มีการพัฒนาและให้การฝึกอบรมตามความต้องการที่จะพัฒนางาน รวมถึงการเข้าร่วมฝึกอบรมของเทศบาลในด้านกฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้อง (หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2564)

เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการผู้สูงอายุ มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน มีความกระตือรือร้นเข้าใจความต้องการของผู้สูงอายุ ดูแลสมาชิกเหมือนญาติผู้ใหญ่ รู้สึกรอบอุ้ม (สมาชิกวิสามันท์ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2564)

วิทยากรจิตอาสา เครือข่าย การดำเนินงานของเทศบาลนครนนทบุรี ในด้านกิจกรรมของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตมีจำนวนจิตอาสา รวม 250 คน และแต่ละปีมีการพัฒนาศักยภาพจิตอาสาและมีการมอบเกียรติบัตรให้กับวิทยากรเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (ผอ.ส่วนส่งเสริมสุขภาพ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2564)

3. ด้านงบประมาณ

งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการในแต่ละปี เทศบาลนครนนทบุรี ได้จัดตั้งงบประมาณการดูแลศูนย์บริการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จัดสรรเป็นงบดำเนินงาน รวม 4 ล้านบาท (ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2564)

การใช้จ่ายงบประมาณของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีในแต่ละปีงบประมาณ ใช้จ่ายเงินงบประมาณได้ครบถ้วนและถูกต้องตาม ระเบียบ กฎหมาย และมีการให้ความรู้ด้านการเงินและบัญชี พัสดุ เป็นประจำทุกปี (ผู้อำนวยการสำนักการคลัง เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2564)

4. ด้านการจัดการ

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีเป็นรูปแบบคณะกรรมการและมีบุคลากรของสำนักสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้ให้บริการประจำ ณ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งบุคลากรที่ปฏิบัติงานเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับการให้บริการผู้สูงอายุ (ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมสุขภาพ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2564)

การดำเนินการศูนย์พัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งในส่วนของเทศบาลนครนนทบุรี เครือข่าย ประชาชน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนนทบุรีอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน (นายกเทศมนตรีนครนนทบุรี เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2564)

ศูนย์พัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการของศูนย์ฯ ซึ่งการจัดทำแผนปฏิบัติงานนั้น บุคลากรทุกคนจะร่วมกันเสนอแนวความคิดในการทำงาน (หัวหน้างานส่งเสริมสุขภาพ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2564)

การจัดทำระบบฐานข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุในพื้นที่ เป็นส่วนสำคัญมากในการดำเนินการเพราะจะใช้จำนวนจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร เทศบาลนครนนทบุรี เพียงอย่างเดียวไม่ได้เพราะในเขตเทศบาลนครนนทบุรี มีประชากรแฝงจำนวนมากทำให้ข้อมูลที่มีอาจไม่เพียงพอที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการบริหารจัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (ผอ.กองทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2564)

การแสวงหาความร่วมมือในคณะกรรมการชุมชนของเทศบาลนครนนทบุรีให้ประชาสัมพันธกิจกรรรมของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ให้ผู้สูงอายุทราบและเข้าร่วมกิจกรรม เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะในพื้นที่ (ผอ.กองสวัสดิการสังคม เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2564)

การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุ เป็นกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นการจัดการที่ดีสำหรับเทศบาลนครนนทบุรี (สมาชิกกิตติมศักดิ์ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2564)

การสมัครสมาชิกหากใช้บัตรประจำตัวประชาชนเพียงอย่างเดียว โดยไม่ต้องแนบเอกสารอื่น ๆ เป็นการลดขั้นตอนในการให้บริการประชาชน (สมาชิกสามัญ เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2564)

ค่าธรรมเนียมสมาชิกศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี เป็นหนึ่งปัจจัยที่ทำให้จำนวนสมาชิกลดลงมาก เพราะค่าธรรมเนียมมีราคาสูง ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย หรือผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพิงเงินจากลูกหลาน ไม่สามารถต่ออายุสมาชิกได้ (สมาชิกสามัญ เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2564)

เทศบัญญัติ เรื่องการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นแนวทางการบริหารจัดการของเทศบาลนครนนทบุรี สำคัญในการบริหารจัดการศูนย์ฯ คือ คณะกรรมการทั้ง 2 ชุด เป็นพลังในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน (ปลัดเทศบาลนครนนทบุรี เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2564)

บทที่ 5

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทที่ 5 จะเป็นการอภิปราย สรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากงานวิจัย ซึ่งได้วิเคราะห์โดย เชื่อมโยงข้อมูลกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในบทที่ 2 โดยจะอธิบายครอบคลุม ประเด็นหลักดังนี้

- 5.1 การอภิปรายผล
- 5.2 การนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์
- 5.3 ข้อจำกัดในงานวิจัย
- 5.4 บทสรุป

5.1 การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยพบว่า องค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ 1. ด้านการจัดกิจกรรมและบริการ 2. ด้านสภาพแวดล้อมกายภาพสภาพทางกายภาพของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต 3. ด้านกลไกและการบริหารจัดการ การดำเนินการของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุพบว่า องค์ประกอบทั้ง 3 อย่าง ข้างต้นเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงของผู้สูงอายุที่ได้เข้ามาร่วมกิจกรรม และจัดบริการกิจกรรมภายในศูนย์ฯให้เป็นไปตามความต้องการของผู้สูงอายุ รายละเอียดดังนี้

5.1.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมและบริการของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

สมาชิกศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี มักมองว่า กิจกรรมและบริการที่มีอยู่ในปัจจุบัน ตอบสนองได้ดีสำหรับผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือ ตนเองได้ดี เพราะกิจกรรมทั้ง 5 ด้าน นั้น เป็นการส่งเสริมสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง หลีกเลี่ยงการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ รวมถึงภาวะอ้วนในผู้สูงอายุ เน้นการดูแลตนเอง และสร้างสุขภาพจิตที่ดี ทำให้ผู้สูงอายุมีสังคม เพื่อนฝูงในวัยเดียวกัน ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ตามกระแสนิยม หรือกิจกรรมที่ในอดีตไม่เคยเรียนรู้มาก่อน ทำให้เกิดประสบการณ์แปลกใหม่ ซึ่งตรงกับ ความต้องการของผู้สูงอายุ โดยแนวคิดของ กุลยา ตันติผลชีวะได้กล่าวไว้ว่า ผู้สูงอายุต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ได้ร่วมสนุกกับเพื่อน และ อดิสรพร บุณนาค ได้กล่าวถึง ความต้องการของผู้สูงอายุ มีลักษณะต่างไปจากวัยอื่น ๆ คือ

ความต้องการมีความรู้สึกรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และความสนใจในประสบการณ์ใหม่ ๆ ในสังคม อีกทั้งการจัดกิจกรรมและบริการของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี เป็นไปตาม พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 โดยสิทธิที่ผู้สูงอายุได้รับ ตามข้อ 4. การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะ เครือข่ายหรือชุมชน

5.1.2 สภาพแวดล้อมกายภาพศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

สมาชิกศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี มองว่า ลักษณะของทางกายภาพของอาคารศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีความสวยงาม สะดวกสบาย มีพื้นที่ใช้งานจำนวนมาก เหมาะสมกับการทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุ แม้ว่าห้องกิจกรรมบางห้อง อาจคับแคบไปบ้าง ก็ด้วยเหตุผลประการสำคัญคือ สมาชิกมีความต้องการใช้บริการเป็นจำนวนมาก ขึ้นขอบในกิจกรรมประเภทเดียวกัน จึงมีความต้องการให้เทศบาลนครนนทบุรีปรับปรุงขยายห้องกิจกรรมที่มีผู้ใช้บริการจำนวนมาก เมื่อห้องกิจกรรม เกิดการชำรุด เสียหายไม่สามารถใช้งานได้ ก็อยากให้เทศบาลนครนนทบุรีได้ซ่อมแซมโดยทันที เพื่อให้สมาชิกได้ทำกิจกรรมตามปกติ เพราะส่งผลต่อสภาพร่างกายและจิตใจของสมาชิก เช่น ห้องดนตรี ห้องคาราโอเกะ ห้องลีลาศ สมาชิกที่ชื่นชอบกิจกรรมเหล่านี้ จะเป็นผู้สูงอายุที่มีความบันเทิงในตนเอง มีความสุขในการรวมกลุ่มคนมีความชอบ และรสนิยมเหมือนกัน มีการสร้างมิตรใหม่ที่ดีต่อกัน ตรงกับแนวคิดของ คิดด์ (Kidd) ได้กล่าวถึงความต้องการเฉพาะของผู้ใหญ่ คือต้องการความบันเทิงและต้องการสัมพันธ์ภาพที่ดี

5.1.3 กลไกและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

ในปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เหมือนกับศูนย์อื่น ๆ ทั่วประเทศ และใช้กลไกในการจัดการวัสดุอุปกรณ์ เจ้าหน้าที่ ประมาณ และการจัดการ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้จัดกิจกรรมร่วมกัน ตรงกับแนวคิดของ กรมกิจการผู้สูงอายุ ได้กำหนดมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต ของประเทศไทย มี 3 ด้าน และสมาชิกส่วนใหญ่ต้องการให้มีการปรับปรุง เพิ่มเติมการให้บริการ ด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ โดยจัดให้ระบบการบริการเข้าถึงง่าย ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมสมาชิก เพราะผู้สูงอายุต้องต่อสมาชิกศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นรายปี ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย ค่าธรรมเนียมมีราคาสูง ควรดำเนินการให้เรียบร้อยโดยเร็ว

ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีในระยะเริ่มแรกจัดกิจกรรมแบบนันทนาการเพื่อสร้างเสริมสุขภาพให้สมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัยของผู้สูงอายุ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ประνομ โอกกานนท์ ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทยว่าควรมีการศึกษาอย่างจริงจังและลึกซึ้งเกี่ยวกับ

การพัฒนาาระบบสาธารณสุข เพื่อให้จะได้สามารถพัฒนาการวางแผนดูแลสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอนาคตให้ดีขึ้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาและวางแผนดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วย

ปัจจัยที่มีผลทำให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ประสบความสำเร็จ คือ การทำงานแบบเครือข่าย มีคณะกรรมการบริหารศูนย์ชัดเจน และการฝึกอบรมคณะกรรมการศูนย์ฯ บุคลากรและวิทยากรจิตอาสาเป็นประจำทุกปีทำให้เกิดความรักและสามัคคี สอดคล้องกับ สิริวิมล พฤษชาอุดมชัย การวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินการของศูนย์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเช่น ศูนย์กายภาพบำบัดชุมชนและชมรมผู้สูงอายุ งานวิจัยเรื่องแรกพบว่า ปัจจัย ที่ส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุ เช่น ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง กรรมการทำงานเป็นทีม ได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการ ได้รับบริการด้านสุขภาพและด้านสังคม และมีฐานข้อมูลครอบคลุม

5.2 การนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัยเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี เพื่อประโยชน์ในการบริการสาธารณะแก่ประชาชน ตอบสนองความต้องการที่แปรเปลี่ยนไป ไม่ว่าจะจากผู้สูงอายุ หรือบริบทของสังคมและเทคโนโลยีที่เข้ามากระทบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพัฒนานวัตกรรมทำให้บริการประชาชนในพื้นที่ได้มาตรฐานและมีคุณค่าต่อสังคม

5.3 ข้อจำกัดในงานวิจัย

ในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลาของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระลอกใหม่ซึ่งมีผู้ติดเชื้อรายใหม่เพิ่มขึ้นเป็นวงกว้างอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดไปสู่บุคคลกลุ่มเสี่ยง คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ผู้มีโรคประจำตัวและโรคเรื้อรังต่าง ๆ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีจึงปิดการให้บริการตั้งแต่วันที่ 16 เมษายน 2564 เป็นต้นไป อีกห้องกิจกรรมบางประเภท อาทิ ห้องคาราโอเกะ ห้องลีลาศ ห้องออกกำลังกาย ห้องเก้าอี้นวด ปิดการให้บริการมาตั้งแต่เดือนมกราคม 2564 สำหรับการบังคับใช้มาตรการป้องกันโรค คือการจำกัดผู้สูงอายุที่มาใช้บริการกิจกรรม ได้ครั้งละ 15-20 คนต่อกิจกรรมและต้องสวมใส่หน้ากากตลอดเวลา และเวลาการให้บริการ ตั้งแต่ 08.30-12.00 น. ด้วยเหตุผลนี้ทำให้ผู้วิจัย ไม่ได้สังเกตการณ์ใช้ห้องกิจกรรมของสมาชิกศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ได้เพียง

การสัมภาษณ์ข้อมูลจากสมาชิกศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ทั้ง 3 ประเภท คือ สมาชิกกิตติมศักดิ์ สมาชิกสามัญ สมาชิกวิสามัญ และกรรมการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เท่านั้น

5.4 บทสรุป

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี พบว่า

1. การบริหารจัดการในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี เป็นไปตามมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในประเทศไทย ของกรมกิจการผู้สูงอายุ ทั้ง 3 ด้าน คือ

- ด้านการจัดกิจกรรมและบริการ ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้รับโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ หลากหลายจากกิจกรรมที่จัดขึ้น ให้ความเพลิดเพลิน คลายเหงาจากการต้องอยู่บ้านเพียงลำพัง มีความรู้ในการดูแลรักษาสุขภาพ ป้องกันโรคที่เกิดขึ้นใหม่ และชะลอความเสื่อมตามวัย สมาชิกศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีสังคมใหม่เป็นผู้สูงอายุที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน เกิดคุณค่าในตัวเอง ถือว่าเป็นการส่งเสริมสุขภาพกายและใจ

- ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ คือปัจจัยหนึ่งในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี เนื่องจากสภาพภูมิทัศน์ของอาคาร สถานที่ การใช้งานความสะดวกสบาย และรู้สึกปลอดภัย เทศบาลนครนนทบุรีได้ให้ความสำคัญในการจัดการอย่างมีระบบตั้งแต่การก่อสร้าง บำรุงรักษา ซ่อมแซมและปรับปรุง อาจติดขัดในข้อระเบียบบ้างแต่ก็สามารถแก้ไขปัญหาเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

- ด้านกลไกและการบริหารจัดการ คือพลังขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี โดยใช้การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีการตั้งคณะกรรมการ กฎระเบียบ ตราเป็นเทศบัญญัติ แสวงหาความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ร่วมกันจัดบริการสาธารณะที่เป็นจุดสำคัญของสังคมที่กำลังเผชิญอยู่ คือ สังคมผู้สูงอายุ ที่ต้องดูแลบุคคลกลุ่มนี้ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถส่งต่อคุณค่าและภูมิปัญญา องค์ความรู้ต่าง ๆ ให้คนรุ่นหลังต่อไปได้

2. ความต้องการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนนทบุรีในการใช้บริการ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

สมาชิกของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตเทศบาลนครนนทบุรี มีความต้องการเปลี่ยนแปลงไป ตั้งแต่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิทยาการจิตอาสามีการทำกิจกรรมผ่านช่องทาง

SOCIAL MEDIA เช่น การออกกำลังกายผ่านช่องยูทูปส์ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อย่างมีความสุข การส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีโอกาสแสดงออกและใช้ศักยภาพของตนเองให้เกิดประโยชน์ ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคมอย่างเต็มที่ ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ในการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง กลยุทธ์หลักที่สำคัญในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรีให้ประสบความสำเร็จ คือ การใช้ศักยภาพ ความสามารถและประสบการณ์ของผู้สูงอายุ มาเป็นวิทยากรจิตอาสา เป็นผู้ฝึกสอน กิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยมีการมอบประกาศเกียรติคุณให้แก่วิทยากรจิตอาสาทุกท่าน และจัดตั้งเป็นคลังปัญญาของเทศบาลนครนนทบุรี

3. แนวทางการพัฒนาการให้บริการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

เทศบาลนครนนทบุรี ควรมีการบำรุงรักษาและซ่อมแซมห้องกิจกรรมและพื้นที่ชำรุด โดยพื้นที่ ซึ่งอาจเป็นการจ้างเอกชนเป็นผู้ดูแลในภาพรวมของอาคาร เนื่องจากการดำเนินการซ่อมแซมบางประเภท วิธีการทางงบประมาณเป็นหมวดครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้างจึงทำให้มีระยะเวลาการดำเนินงานอย่างน้อย 1 ปี จึงพบปัญหาความไม่สะดวกในการใช้ประโยชน์พื้นที่และห้องกิจกรรม

3.1 เทศบาลนครนนทบุรี ควรเพิ่มศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ภายในเขตเทศบาลให้ครบทั้ง 5 ตำบล ไม่จำเป็นต้องให้บริการเต็มรูปแบบดังศูนย์ปัจจุบัน โดยให้เป็นความต้องการจากชุมชนว่าต้องการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในรูปแบบใด อาทิ ส่งเสริมสุขภาพ ฟันฟูสุขภาพ นันทนาการ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และเป็นช่องทางให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อีกทางหนึ่ง

3.2 การขยายการให้บริการแก่ผู้สูงอายุทุกประเภท อาทิ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุ ที่ต้องการใช้บริการด้านการรักษาฟื้นฟู ซึ่งศูนย์การแพทย์ผสมผสาน เน้นการเรียนรู้และบูรณาการความรู้ด้านการแพทย์และภูมิปัญญาตะวันออก เพื่อเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพ ให้บริการนวดแผนไทย ยาสมุนไพรไทย กายภาพบำบัด และ ธรรมชาติบำบัด แก่ประชาชน โดยมีทีมสหวิชาชีพได้ แพทย์แผนไทย นักกายภาพบำบัด นักโภชนาการ และ นักวิทยาศาสตร์การกีฬา โดยนำเสนอเป็น นวัตกรรมพัฒนาบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ “Distributed Service to Home” จากเดิมผู้สูงอายุต้องเดินทางมายังศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งต้องเป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สะดวกการเดินทางจากบ้านได้ เป็นการจัดตั้งเป็น จุดเคลื่อนที่เร็วในการให้บริการประชาชน โดยใช้วิธีการให้จิตอาสาทำงานลงพื้นที่ให้บริการในกิจกรรมที่ผู้สูงอายุชื่นชอบ

3.3 การพัฒนาการให้บริการด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ จากเดิมที่เน้นการส่งเสริมสุขภาพ เป็นการรักษาและฟื้นฟูร่างกาย เป็นศูนย์การแพทย์ผสมผสาน เน้นการเรียนรู้และบูรณาการ

ความรู้ด้านการแพทย์และภูมิปัญญาตะวันออก เพื่อเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพ ให้บริการนวดแผนไทย ยาสมุนไพรไทย กายภาพบำบัด และ ธรรมชาติบำบัด แก่ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิก โดยจะได้มีบริการรูปแบบใหม่ ๆ จากภาครัฐ

3.4 การสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์ในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ประชาชนต้องดำรงชีวิตแบบ NEW NORMAL จนถึงการดำรงชีวิตแบบ NEXT NORMAL ทำให้การรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันอาจไม่เกิดขึ้นในระยะเวลาอันใกล้ มีทั้งรูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพ การเรียนรู้ในกิจกรรมงานอดิเรกต่าง ๆ การประกอบอาหาร เป็นต้น โดยเรื่องราวต่าง ๆ นี้จะเป็นการทำกิจกรรมรูปแบบออนไลน์ สร้างความแปลกใหม่ และน่าสนใจให้กับสมาชิกผู้สูงอายุเทศบาลนครภูเก็ต นำไปสู่ความเพลิดเพลินทั้งกายและใจ ทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

3.5 เทศบาลนครนนทบุรี ควรจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยกำหนดให้เป็นแผนระยะ 5 ปี เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการผู้สูงอายุอย่างแท้จริง และเป็นต้นแบบในการจัดการสาธารณะในด้านนี้ เน้นการทำงานแบบบูรณาการ สร้างเครือข่ายทั้งรัฐและเอกชน ดึงผู้มีศักยภาพ งบประมาณ และองค์ความรู้มาร่วมทำกิจกรรมนี้

3.6 ในการวิจัยครั้งต่อไป เทศบาลนครนนทบุรี ควรศึกษาเกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณะให้กับผู้สูงอายุสำรอง คือประชากรที่มีอายุ 40 ปี ขึ้นไป และมีสถานะโสดซึ่งต้องอาศัยอยู่ตามลำพังเมื่อถึงวัยผู้สูงอายุ องค์กรปกครองท้องถิ่นจะต้องเตรียมการในสิ่งใดบ้าง ทั้งรูปแบบของที่อยู่อาศัย การรับบริการสาธารณะในด้านอื่น อาทิ สาธารณสุข สวัสดิการสังคม และบริบทของเมืองที่ต้องนำผู้น่าอาศัย รองรับสังคมผู้สูงอายุแบบสมบูรณ์

รายการอ้างอิง

หนังสือ

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. *คู่มือมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564.
- กุลยา ตันผลาชีวะ. *การพยาบาลผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญกิจ, 2525.
- ชูศักดิ์ เวชแพศย์. *การปฏิบัติตัวของผู้สูงอายุเพื่อให้อายุยืน*. กรุงเทพฯ: ศุภานิชการพิมพ์, 2531.
- นภาพร ชัยวรรณ. *สรุปผลการวิจัยโครงการวิจัยผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและ ประชากร ผู้สูงอายุในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2536.
- นิตา ชูโต. *คนชราไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- บรรลุ ศิริพานิช. *คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน, 2537.
- ลักขณา ธรรมไพโรจน์. *การพยาบาลจิตเวชศาสตร์ : ประยุกต์*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2525.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. *บริการท้องถิ่นเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, 2560.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. *นโยบายสาธารณะ :แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ*. พิมพ์ครั้งที่14. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม, 2549.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. *คู่มือการดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิสัย, 2556.
- สิรินทร ฉันทสิริกาญจ. “สถานการณ์ องค์ความรู้เกี่ยวกับการทำงานผู้สูงอายุแบบบูรณาการ” ใน *การดูแลผู้สูงวัยในชุมชน ระบบ หลักการ และแนวทางปฏิบัติ*. นนทบุรี: สถาบันวิจัยและพัฒนาาระบบสุขภาพชุมชน (สพช.), 2552.
- อัมพร โอตระกุล, ชนินทร เจริญกุล, ชูชัย สมितिไกร, ประเวศ ตันติพิพัฒนสกุล, และ มยุรี กลับวงศ. *การพัฒนาดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย*. กรุงเทพฯ: คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

บทความวารสาร

ทรงศรี สนธิทรัพย์. “ความต้องการ ความคาดหวัง และทัศนคติของผู้บริโภคเกี่ยวกับศูนย์บริการผู้สูงอายุ.” *วารสารบริหารธุรกิจ* 21, ฉ.77 (มกราคม-มีนาคม 2541): 47-66.

นารีรัตน์ จิตรมนตรี, วิไลวรรณ ทองเจริญ, และ สาวิตรี ทยานศิลป์. “ตัวแบบการดูแลผู้สูงอายุที่ดีในเขตชุมชนเมือง.” *Journal of Nursing Science* 26 (กรกฎาคม-กันยายน 2011): 67-74.

วิทยานิพนธ์

สิริวัลล์ พุกษาอุดมชัย. “ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก จังหวัดนครปฐม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2560.

อุตตราพร บุณนาค. “ปัญหาและความต้องการของคนชราในสถานสงเคราะห์คนชรา บ้านบางแค กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะสังคมศาสตร์สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518.

เอกสารอื่น ๆ

เกื้อ วงศ์บุญสิน. “ผู้สูงอายุ : มุมมองด้านประชากรและสังคม.” เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุไทย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

ประนอม โอทกานนท์. “การศึกษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรจำเป็นของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย.” เอกสารประกอบการสัมมนาวิสัยทัศน์ผู้สูงอายุไทย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก 6 (เมษายน 2560).

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมกิจการผู้สูงอายุ. “สถิติผู้สูงอายุประเทศไทย 77 จังหวัด พ.ศ., 2562.” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2563. <http://www.dop.go.th/th/th/know/1/275>.

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ, 2546. “นิยามผู้สูงอายุ.” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2563.

<http://www.doo.go.th>.

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.). “สรุปผลการถอดบทเรียน ศพอส. ต้นแบบ กรมกิจการผู้สูงอายุ.” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2563. <http://www.dop.go.th/th/th/know/5/299>.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. “สำมะโนประชากรและเคหะ.” สืบค้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2563.

<http://www.nso.go.th/sites/2014/สำมะโนสำรวจ>.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580).” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2563. <http://ratchakitcha.soc.go.th>.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ, 2560-2564).” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2563. <http://nosd.c.go.th>

Article

Whangmahaporn, P. “Characteristics of Elderly Home Care Volunteers in Western of Thailand.” *International Journal of Crime. Law and Social Issues* 5. no.2 (2018): 87-99.

ภาคผนวก

แบบคำถามประกอบการสัมภาษณ์

เรื่อง การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

โดย นางสาวอรวรรณ ศรีรัตน์

หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะสำหรับนักบริหาร

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพ (กรณีเป็นกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่บริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตฯ ให้ระบุ ตำแหน่ง)
2. รูปแบบการจัดกิจกรรมและบริการของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี อาทิ กิจกรรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อและการออกกำลังกาย กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ ตอบสนองความต้องการของสมาชิกผู้สูงอายุและมีผลให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุดีขึ้น มากน้อยเพียงใด
3. สภาพแวดล้อมกายภาพศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี อาทิ อาคาร ห้องกิจกรรม สถานที่จอดรถ สถานที่ตั้ง มีความเหมาะสมต่อการให้บริการหรือไม่
4. กลไกและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี อาทิ การสมัครสมาชิก ค่าธรรมเนียมการให้บริการ เจ้าหน้าที่ งบประมาณ วิทยากรจิตอาสา เครือข่ายการดำเนินงาน และระเบียบการให้บริการ มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
5. ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี
 - สาเหตุที่ผู้สูงอายุสมัครเป็นสมาชิกศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี
 - ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ อันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่ อย่างไร
 - ปัญหาหรืออุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี
 - ปัจจัยใดที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี
 - ข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการปรับปรุงการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวอรรวรรณ ศรีรัตน์
วันเดือนปีเกิด	6 พฤศจิกายน 2511
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2535: นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ตำแหน่ง	หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล (นักบริหารงานทั่วไป ระดับกลาง) เทศบาลนครนนทบุรี
ประสบการณ์ทำงาน	2562-ปัจจุบัน: หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล (นักบริหารงานทั่วไป ระดับกลาง) เทศบาลนครนนทบุรี 2559-2562: ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน (นักบริหารงานทั่วไป ระดับกลาง) เทศบาลตำบลไทรมา 2556-2558: หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล (นักบริหารงานทั่วไป ระดับ 8) เทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น 2554-2556: หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล (นักบริหารงานทั่วไป ระดับ 7) เทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น 2551-2554: หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล (นักบริหารงานทั่วไป ระดับ 7) เทศบาลเมืองโพธาราม 2547-2551: หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล (นักบริหารงานทั่วไป ระดับ 6) เทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น 2543-2547: นิติกร ระดับ 6 เทศบาลนครนนทบุรี 2537-2543: นิติกร ระดับ 3-5 เทศบาลเมืองโพธาราม